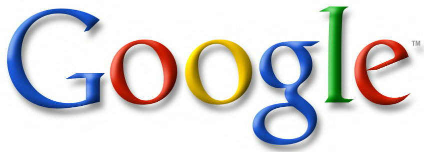

JAEK

OF

EEN ARM HUISGEZIN.

BOEKDRUKKERY, VAN J. VAN ISHOVEN,
MARKGRAVE STRAET, N.° 1462.

JAEK

OF

EEN ARM HUISGEZIN,

DOOR

P. F. VAN KERCKHOVEN.

TE ANTWERPEN,

BY KAREL OBERTS, BOEKHANDELAER, STEENHOUWERS-VEST, N° 797.

1842.

EIGENDOM.

JAEK

OF

EEN ARM HUISGEZIN.

I.

HET was in de maend november van het jaer 18.. De lucht was stuersch en koud. Een scherpe, drooge wind vloog schokkend door de straten, nam het drooggevrozene zand op, blies het in de hoogte en liet hetzelve telkens op den grond nedervallen, om het een oogenblik later, weder optenemen en voort de stad rond te voeren.

2.

Een jongeling met een smal kastje in zyne linker en een ligten wandelstok in zyne regterhand, stapte stil en langzaem in dit gure weder. Eene kleine, aen de eene zyde afhangende, fluweelen muts bedekte hem het hoofd; een kleed dat tot boven aen den hals geknopt was, omving zyne leden en sloot zich krachtig om de middel welke, door de tegenstelling zyner breede borst, tamelyk rank en tenger scheen. Kleine nachtkousen welke onder zyne broek uitkwamen, bedekten de helft zyner voeten en beschudden deze tegen de strengheid der koude. Op het uiterlyk te oordeelen, kon die jongeling vyf en twintig jaer oud wezen : althans zyne trekken duidden iets mannelyks, iets bezadigds aen; zyne oogen waren zwart en gloeijend; zyn hair was donker bruin, zyne trekken schoon en regelmatig en met eene bruine tint bekleurd.

Niet moeilyk was het aen de houding en kleeding des jongelings te bespeuren dat hy een vreemdeling moest zyn. Zoo was het ook. Hy was een duitsch kunstschilder, die door de schoone mees-

terstukken der aloude Vlaemsche School en door den weder opkomenden bloei dezer laetste uitgelokt, zich voor eenigen tyd te Antwerpen was komen vestigen, ten einde er zyne studiën te voltrekken, en later, met eenen nieuwen schat van wetenschap verrykt, naer zyn vaderland terug te keeren.

Zyn naem was Walter.

De jongeling bevond zich in eene dier smalle steegjes welke zich te Antwerpen in de nabyheid der Ossenmarkt opdoen, en zyn oog werd getroffen door een aental kleine huisjes welke zich aldaer, als beschaemd by het aenzien der ryke, trotsche gebouwen, by elkaer schynen gevoegd te hebben. Regt schilderachtig kwamen die kleine arme woningen voor. De scherpe, regte lynen zyn aen hare vorming onbekend; geene kalkschildering of olie-verw bekleeden jaerlyks hare afgekankerde muren maer duizend tinten en kleuren bedekken, als een indisch tapyt, hare ranke, uitgemergelde voorgevels. Walter nam het stellig besluit van in den zomer eenige studiën in die streek der stad

te komen maken. Voor het oogenblik belette de koude hem in de volle lucht te werken; doch hy had voorgenomen eenige binnenhuisjes te schilderen en het was met dit inzigt dat hy zich in die kleine straetjes begeven had. Hy wendde derhalve het oog rondom zich en scheen eenen keus te willen doen en als op de voorgevels te willen raden welke wooning van binnen het schilderachtigst moest voorkomen. Een der armste en meest vervallene huisjes wekte eindelyk zyne aendacht op en hy rigtte zyne schreden derwaerts. Een ligte klop op de deur deed hem dezelve openen en de jongeling trad binnen. Zyne verwachting was te leur gesteld. Het vertrek bevatte niets dat waerdig was op het paneel hervoortgebragt te worden : bloote witgekalkte muren, een laeg bed in den hoek, een hedendaegsche schoorsteen, eenige versleten, maer toch nieuwerwetsche stoelen, eene kleine vierkantige tafel; dit was al wat zich in de kamer bevond, en, tot grooter ongeluk voor den schilder, was dit alles tamelyk netjes opgekuist. Een smeulend houtvuer lag nog in de haerdstede verspreid en bragt

byna zoo veel rook als warmte in het kleine vertrek.

Edoch, zoo de versiering des huisjes geene stof tot schilderen aenbood, kon voorzeker het bezigtigen der persoonen die er zich in bevonden een ryk en wydsch veld aen de verbeelding eens kunstenaers, met een weinig dichtervuer bezield, opleveren.

De persoonen waren ten getalle van drie : een gryzaerd, eene vrouw en een meisje van omtrent de achtien jaer.

Het wezen des ouderlings was statig en vol uitdrukking; zyne gelaetstrekken waren regelmatig; zyn voorhoofd hoog en breed; zyne hairlokken grys, en zyne oogen, ofschoon zy reeds veel van hunnen natuerlyken gloed verloren hadden, waren echter nog vol gevoelen. De leden des ouderlings waren sterk gespierd; zyne handen ruw en derzelver beenderen schenen door slaeflyk werken uiteengezet. Een lange blauwe keel omgordde zyne forschgespierde, doch door den ouderdom verstramde en afgemate ledematen, en in gansch zyne

kleeding was er iets den landbewooner eigen, te ontdekken.

De vrouw scheen minder dan de gryzaerd in jaren gevorderd; doch hare levenskrachten schenen nog meer uitgeput. Eene bleeke kleur bedekte haer wezen waerop voormaels eene zalige en zachte uitdrukking moest geblonken hebben; de gloed harer oogen welke haer diep in het hoofd gezonken waren, was flauw en weifelend geworden. Zy zat met het bleeke aenzigt in de handen. By het intreden des jongelings, had zy hetzelve ligtjes opgeheven en de vreemdeling had kunnen bemerken dat zy met hare magere hand twee tranen van hare afgeteerde wangen gevaegd had. Zy was echter weldra in hare vorige houding hervallen. Tusschen haer en den gryzaerd stond het meisje. De kleeding dezer laetste was boersch; doch ontnam niets aen 's meisjes natuerlyke schoonheid. Haer wezen was langvormig; haer vel blank en hare wangen met eene ligte roozentint bedekt; hare oogen hadden die blauwvochtige kleur welke voor sommigen zoo verleidend is en eene ziel aen-

duidt, die als alleen voor de zachte liefde en mymery gestemd is. Blonde lokken als zilveren draden zoo fyn en zoo blinkend, omkransten dit engelen wezen, en wanneer men den fynen vorm harer leden gadesloeg, had men ligt kunnen gelooven dat dit meisje als een engel of als een luchtschepsel daer nedergedaeld was om de zielen van die twee versletene lichamen welke naest haer zaten, optebeuren, te vertroosten en als kracht en leven by te zetten.

's Jongelings blikken hadden zich eerst op de twee ouderen gevestigd, en waren dan op het meisje gevallen, waer zy, als het ware, schenen aen vast te kleven. Het meisje was er door ontsteld geworden en het purper harer wangen had er een hooge tint by gekregen. Althans zy wendde zich tot den jongeling en hem eenen stoel reikende, mompelde zy eenige onverstaenbare beleefdheids woorden. De vreemdeling had hier op met eene buiging geantwoord, en als of hy zynen intrede in eene ryke vergadering gedaen had, bleef hy met zyne muts in de hand staen en wist niet hoe de

samenspraek te beginnen. Hy kon niet uitleggen wat hy in zyn hart gevoelde, liet zich werktuigelyk op den stoel nederzakken en plaetste zyn schilderkastje voor zich op de tafel. Hy staerde met onbeduidende blikken op den ouderling; deze sprak :

Mynheer, mag ik weten wat my de eer verschaft uw bezoek te ontvangen? »

Die vraeg, schoon zeer natuerlyk en eenvoudig, kwam den kunstenaer statig voor. Hy antwoorde:

« Vergeef my, Mynheer, ik was gekomen om u eene gunst te verzoeken; doch... »

En de jongeling stuerde zyne oogen rond het arme vertrek. De gryzaerd voltooide het antwoord.

« Doch, sprak hy, onze armoede is niet schilderachtig genoeg, niet waer ? »

De kunstenaer wist niet wat antwoorden.

De spraek des gryzaerds scheen hem echter zoo zacht en zoo vol goedheid dat hy er geene de minste spotterny kon in ontdekken. Hy voelde zich het hart hier door bevredigd en antwoordde met een diep gevoel: « Neen, maer uw ongeluk schynt

my treffend ! en myne zwakke kunst zou te kort schieten om dit op het paneel te brengen... »

Twee tranen blonken by het uitspreken dier woorden in de oogen des jongelings ; zyn hart was overweldigd, hy stond op, stapte tot den gryzaerd, greep hem de hand, drukte die gevoelvol in de zyne, en met eene bevende stem sprak hy : « Vergeef my, goede man, myne stoutmoedigheid... »

« Braef jongeling, » zuchtte de gryzaerd, terwyl de jonge kunstenaer, met de tranen op de wangen en het hoofd verward, de arme wooning verliet.

Het meisje kwam hare plaets tusschen hare ouders hernemen. De gryzaerd sprak geen woord over dit bezoek; de moeder scheen zich alleen met hare gedachten bezig te houden, bespeurde zelfs hare dochter niet, die haer met eene onuitsprekelyke tederheid aenschouwde, terwyl zy hare tengere hand op de knie der vrouw liet rusten en door medelydende blikken haren moed als scheen te willen opbeuren en haer te willen vertroosten.

3.

II.

Des namiddags zat Walter voor zynen schilderezel in de werkzael van zynen aengenomen meester. De stemmen en ligte spotternyen zyner makkers galmden luidruchtig door de zael; doch schenen zyne ooren niet te treffen. Hy zat met de armen op zyne borst in elkaer geslagen, en zyne blikken staerden met strakheid op een wit paneel

dat voor hem stond en als scheen te wachten om de uitdrukking zyns kunstgeests te ontvangen : althans, zoo geloofden het zyne makkers; doch de jongeling was ver van aen schildering te denken. Het vertoog, welk hy des voormiddags gezien had, vloog hem als een akelige droom gestaeg door de verbeelding, en hy was bezig om zich de aendoening uitteleggen welke hem getroffen had en nog zynen geest bleef knellen. Hy zag nog altyd voor zyne oogen de diepe droefheid en smart die hy op het gezigt der moeder gelezen had; de zachtmoedige uitdrukking welke hy op het wezen des ouderlings had ontdekt; en de zachte trekken en de engelachtige uitdrukking des meisjes, die zyne ziel tot in het diepste harer gewaerwordingen hadden ontsteld. Hy begreep dat die menschen ongelukkig waren; dat de smart hare wreede klauwen op hen had uitgesteken en hen martelde. Eene wanhopende gedachte bekroop zyn gemoed by die aendenking : waerom, sprak hy in zich zelven, waerom heb ik vergeten eene goede daed te verrigten; waerom heb ik niet getracht die armoede

te leenigen? want, ja, armoede, diepe armoede moet er in dit huisgezin woonen! — doch, dacht hy voort; ik zou dit niet hebben durven doen; die gryzaerd is niet gewoon aelmoezen te ontvangen, ik heb dit op zyn gelaet gelezen, en wie weet wat hartepyn hem myne aenbiedingen zouden gedaen hebben : — eene pyn grooter mogelyk dan die welk hem de armoede veroorzaekt....

De jongeling verloor zich in gedachten. Hy was over zich zelven niet te vreden, en eene onuitsprekelyke ongerustheid woelde hem in den boezem. « Arm meisje! » zuchtte hy, en als ontsteld en vervaerd van dit gedacht, beliep eene huivering zyn gansch lichaem. Zyne blikken daelden tot den grond, en aen zyne houding zou men gezegd hebben dat hy aen niets meer dacht. Een zyner makkers naderde tot hem en hem op den schouder kloppende, sprak :

« Walter, het schynt my dat de verbeelding ongehoorzaem is, en de kunstgeest uw brein vandaeg niet beschynen wil? » Walter had als in eene

stuiptrekking zyn hoofd opgeheven en sprak als verdwaesd :

« Ha, Frans, zyt gy het ? »

« Waerlyk, was 't half lachend antwoord, zoo als gy ziet, myn beste; maer zeg my, wat duivel, ik herken u niet ! »

Walter greep de hand zyns vriends en klemde dezelve. Het scheen dat Frans dien handdruk verstond, want zyne spraek die te voren zoo ligt en blygeestig was, scheen nu op eens te veranderen, en een zienbaer medelyden en deelneming in de ontsteltenis zyns vriends verspreidden zich eensklaps op zyne gelaetstrekken.

« Walter, sprak hy op eenen gevoelvollen toon, willen wy de lucht wat gaen scheppen? » Walter vergenoegde zich met, op die vraeg, zyne bovenkleederen aentetrekken en zynen vriend te volgen.

Wanneer beide op de straet waren, sprak Walter :

« Myn vriend, is het u nooit gebeurd dat gy het naberouw in uwen boezen voeldet wroeten, om-

dat gy het verrigten eener goede daed verzuimd hadt? »

« Ja »

« En wat hebt gy dan gedaen? »

« Ik heb getracht, sprak Frans, het verzuim te herstellen. »

« En zoo dit onmogelyk was? »

« Dit is my nooit onmogelyk geweest » was het antwoord.

« En dit is my nu onmogelyk. » sprak Walter. « Luister, myn vriend... »

Hier op leide de jongeling de ontmoeting uit welke hy dien morgend had gehad, en zyn dichterlyke geest scheen aen alles eene soort van droomery te geven. « Verstaet gy my nu, mynvriend? » was het einde zyns verhaels.

« Ik versta het geval » antwoordde Frans, « doch ik zie er alle die buitengewoone dingen niet in, die gy u mogelyk inbeeldt. Wat gy in uw boezem gevoelt, versta en voel ik ten vollen, myn vriend; ik ken uw hart, ik weet welke ongerustheid er in uwe ziel kan schuilen, en ik be-

klaeg u. Een ander, Walter, zou mogelyk met u lachen. »

« Ja, vriend, dit is waer; maer aen een ander zou ik myn gevoel niet toevertrouwen; want hy zou my niet verstaen. Gy, ik weet het, uw geest is meester over uw hart; gy gevoelt; doch dit gevoel is by u aen de rede onderworpen en wordt er door verkoud. By my is het een brand die my verteert en welken ik niet kan uitdooven. »

« Een gelukkige brand, myn vriend, » was het antwoord van Frans « een heilryke brand, die aen de ziel eens grooten kunstenaers noodig is. Ik heb dien brand verkoeld; doch, geloof my, ik ben er niet te gelukkiger om; want daer door is myne kunst stoffelyk geworden. Benyd my niet, Walter; zoo de maetschappelyke mensch er by gewonnen heeft, de kunst heeft er oneindig by verloren. Gy zyt het heiligdom zelve; ik ben slechs de priester; gy zyt de vlam die den rook uit het heilig offervat der kunsten doet opstygen. Gy zyt meer ziel, en ik meer lichaem! o, myn brave Walter, bewaer dit heilig vuer in uw hart, en laet toe dat uw vriend er soms

zyne koude en ontgeeste ledematen een weinig aen verwarme !...

« Genoeg, Frans, sprak Walter, die vergelykingen behagen my niet; ik ken te wel myne zwakheid in de kunst, en toch dit gezegde zweemt al te veel naer loftuitingen om ze uit den mond eens vriends te kunnen hooren. »

« Gy begrypt my niet wel, Walter; loftuitingen kunnen er niet bestaen. Wy zyn beide leerlingen en de kunstbaen slechts ingestapt; doch ik herhael het u in andere woorden : uw lot is schoonder dan het myne ; voor u is de toekomst zaliger en meer belovend. »

Walter antwoordde niet, en beide jongelingen stapten eene lange poos voort zonder nog iets te zeggen. Eindelyk zuchtte Walter :

« o, Frans, ik wilde wel dat gy dien engel gezien had... »

« Welken engel ? » sprak Frans.

« Het jong meisje ! »

Frans bezag zynen vriend met eenen onderzoekenden blik :

« Walter, sprak hy, ik geloof dat gy op dit meisje verliefd zyt? »

« Zoo medelyden en deelneming in smart liefde zyn, o, dan, ja, ... » was het antwoord.

« Van het medelyden tot de liefde is er slechts een stap, myn brave vriend. »

« Ik zal dien stap niet overschreden, » sprak Walter.

Frans antwoordde niet.

Nog eenen ruimen tyd duerde de wandeling der twee vrienden. Eindelyk besloot men zich van wederkanten naer huis te begeven, en zy namen afscheid van elkaer. Walter wendde zich regtstreeks huiswaerts; doch aen zyne wooning gekomen, scheen hy van gedacht te veranderen en stapte de deur voorby. Hy dwaelde eenzaem door de straten tot dat de avond ging naderen en het was als of eene bovennatuerlyke magt hem dwong, aleer zyne woonst te bereiken, nog eens voorby het arm huisje zyne treden te rigten. De jongeling dacht geenzins om de rede te zoeken welke hem daer toe scheen te dwingen; hy gehoorzaemde

slechts en zonder nadenking aen de beweging zyns harte, en sloop als een dief voorby de arme wooning. Zyn boezem klopte hevig; doch zyn geest scheen nu meer bevredigd en hy snelde als een pyl huiswaerts.

III.

Op het oogenblik dat Walter voorby het arme huisje heensnelde, zaten de drie persoonen byna in de zelfde houding waerin wy ze den eersten keer ontmoet hebben. Allen bleven sprakeloos en ieder scheen zich stil met zyne droefheid optehouden. Niemand durfde het bestaen eenige aenmerkingen te maken; want, daer zy niets dan

hopelooze dingen te zeggen hadden, vreesden zy, en mogelyk met regt, het hart der anderen nog meer te bedroeven. Dit maekte dat ieder nu den smartbeker alleen ledigde instede van hem onder elkaer uittedeelen.

De gryzaerd onderbrak de eerste die hachelyke stilte en zyne blikken tot de kleine vensterruiten rigtende, zegde hy :

« De avond gaet vallen en Jaek is nog niet te huis... Hy zal vandaeg ongetwyfeld gewerkt hebben !... En, vrouw, — ging hy voort, de hand zyner echtgenoot grypende, — hy zal ons eenig voedsel medebrengen... »

Meerder kon de man niet zeggen.

« o Ja, moeder, — sprak het meisje, — getroost u en schep moed myn broeder zal van daeg gelukkiger geweest zyn en hy zal onzen nood verligten, wy zullen u iets ter versterking kunnen koopen. »

De oude vrouw hief nu het hoofd op, bezag hare dochter en derzelver handen in de hare drukkende, sprak zy op eenen zachten toon :

« Myn kind, voor my is het niets! beklaeg my niet. Myn lichaem is te krank om het gebrek aen nooddruft gewaer te worden... o Ik voel dat ik niet lang meer op deze wereld zyn zal, en ik ben er niet bedroefd om... Maer gy, myn kind en uw vader, gy hebt honger en dit doorboort my de ziel... » En een stroom van tranen ontviel aen de oogen der moeder, en weenend liet het jong meisje haer hoofd ter neêr zakken.

« Vrouw, vrouw, zuchtte de vader, waerom ons altyd met het gedacht uwer aenstaende dood bedroeven? »... Verders sprak hy niet. Hy wendde het hoofd om, en trachtte de warme tranen die hem overvloedig op de wangen rolden, aftevagen en te verbergen.

Eenige oogenblikken bleven de drie persoonen nog sprakeloos. Eensklaps sprong het meisje regt en de woorden: « daer is hy! daer is Jaek! » vielen haer met eene zekere blydschap van de lippen.

Een jonge man van omtrent de vyf en twintig jaer trad binnen.

De moeder sloeg hare blikken op den jongeling en zag op zyn wezen eene zekere soort van wanhoop en beschaemdheid uitgedrukt. Oogenblikkelyk wendde zy hare oogen van hem af en hernam hare vorige houding ; zy wist reeds alles.

« Jaek, sprak de ouderling, hoe is het myn zoon; hebt gy vandaeg werk gevonden ? »

« Neen, vader, » was het antwoord des jongelings en hy liet zich op eenen stoel nederzakken. « Wy zullen echter vandaeg niet van honger sterven, ging hy voort. Zie hier eenige stuivers welke men my op myn zyden halsdoek ontleend heeft. Daer, ga, Anna, en koop brood. »

Het meisje gehoorzaemde en keerde weldra terug.

Allen verzadigden hunnen honger. Het wezen van Anna kreeg nu eene blydere uitdrukking : eene weldadige schyn van zalige hoop bekleurde haer aengezigt en zy streelde hare kranke moeder, als of beide kinderen geweest waren. De ouderling had zyne bezadigdheid niet verloren en vestigde de oogen op zynen zoon die zyne blikken op den

grond gewend hield en den geest door zwarte gedachten scheen bekneld te hebben. Men bespeurde gemakkelyk dat er in die sterke mannenborst een groote stryd omging en dat zyne ziel schrikkelyk gefolterd was. Nu en dan zag men zyne gelaetstrekken zich als krampig tot een wringen; of als eene rilling zyn ledematen doorloopen, en dan veranderde hy stuiptrekkend van houding. De vader had dit lang nagemerkt en sprak hem eindelyk toe :

« Myn zoon, waerom zyt gy zoo ongeduldig ? waerom blyft uw wezen zoo wanhopend ? »

« Om dat ik waerlyk wanhopend ben ! — antwoordde de jongeling met geestontzetting. — Omdat my het hart by een krimpt, wanneer ik daer myne kranke moeder, myne jonge zuster en u, myn vader, zie lyden en niet kan helpen; omdat ik woedend worde, wanneer ik hier myne magtige armen nevens my werkeloos zie hangen en er niemand my wil toelaten myne magt voor een weinig gelds te verhuren, om u te kunnen voedsel brengen. o Vader, ik ben woedend, ja, en ik zou byna de menschen vervloeken, die my, uwen eenigen troost,

verstooten... Ja, den ganschen dag heb ik op werk staen wachten en mynen dienst aengeboden; maer, vervloeking! men kent my niet. Ik ben aen hun werk, zeggen zy, niet gewoon. Ik zou er geene handeling van hebben : als of het eene groote kunst ware eenen zak op de schouderen te torschen! En men heeft my laten staen en anderen genomen die, door sterke dranken verhit, op hunne beenen stonden te waggelen, anderen die onder slordige kleederen de armoede niet kennen, en wier vrouwen en kinderen de openbare gunst gaen afbedelen en nooit gebrek lyden... »

« Myn arme Jaek, — sprak de gryzaerd, de handen zyns zoons vastgrypende, myn arme Jaek ! ik ken uw goed hart en versta uw hevig lyden. o Ja, gy hebt mynen aerd, myne aendoenlyke en opvliegende ziel en als ik, myn zoon, vrees ik dat gy door zware ongelukken dien innigen brand zult moeten verkoelen. Wanneer uwe hairen, zoo als nu de myne, zullen grys geworden zyn, o, dan zal die gloed in uwen boezem zyn uitgedoofd; dan zult gy een onverschillig oog op de wereld slaen, en gy

zult weinig zegenen, doch niet vervloeken. Ik heb ondervinding, veel ondervinding gehad, myn zoon, en ik heb er nut uit getrokken. Tot hier toe hebt gy geen ongeluk gekend; wanneer wy op onze pachthoef waren, had gy alles in overvloed en uw arbeid werd gezegend. Sedert dat het ongeluk op ons is nedergestort en ons alles ontnomen heeft, ons in de diepste armoede gedompeld, heeft zich de smart eerst aen u bekend gemaekt en gy zyt er nog niet aen gewoon. Ik, myn kind, heb eerder begonnen te lyden; toen ik slechts tien jaren oud was, begon reeds myne smart. Wanneer ik op ons dorp myne ouders verloor en gedwongen werd op het rytuig en op de kist die mynen dooden vader besloot my neêrteplaetsen en hem aldus ten kerke en tot aen het graf te vergezellen, o, dan voelde ik myne oogen reeds opengaen; dan vertoonde zich reeds de toekomst aen mynen zwakken geest, en die toekomst was zwart; dan gevoelde ik, by het zien myner jongere broeders en zusters, welk afschrikkelyk lot ons allen boven het hoofd hing. Dan zag ik reeds de klauwen des hongers en des

ongeluks op onze hoofden uitgestrekt... Myne voorziening was niet onwaer : gy weet, myn kind, welke onheilen er op myn hoofd zyn nedergebonsd... »

De jongeling had, by het hooren dier woorden, zyn hoofd op de borst laten zinken. Zyne wanhoop en zyne woede schenen bedaerd; doch eene diepe mismoedigheid had hem nu aengegrepen. Hy drukte de hand zyns vaders en beloofde hem moed en verduldigheid te hebben. Dan sloeg hy de blikken op zyne moeder en na haer eenen tyd te hebben bezien, sprak hy : — « En gy, myne moeder, zult gy zoo zonder hulp en troost in uwe ziekte blyven? Sedert twee weken dat wy in de stad woonen, heeft u geen geneesheer meer bezocht : gy klaegt niet; doch ik zie niet dan te wel dat uw lyden niet verminderd is. Welaen! ik ga uit en breng u een geneesheer. Er zyn in de stad, ik weet het, doktors aengesteld om de arme zieken te helpen; zy zullen u niet weigeren; want wy ook wy zyn arm... »

Het gelaet des ouderlings werd als op eens

verlevendigd: « goed, myn zoon, sprak hy, doe dit, dit is een goed inval. »

De moeder zegde niets; Jaek stapte haestig de deur uit.

Een uer later was hy terug en verhaelde aen zyne ouders dat hy zich eerst eenen geneesheer had doen aenwyzen en hem hunnen nood en vraeg had voorgesteld. Die heer had hem tot een anderen geneeskundige verzonden, welke hy zegde met die taek belast te zyn. Jaek was spoedig derwaerts gesneld, en deze tweede, na hem gevraegd te hebben in welke wyk der stad hy gehuisvest was, had zich gereed gemaekt hem te volgen; doch, by het uitstappen des huizes, had hy den jongeling gevraegd of hy wel van een briefje van het bestuer des Huisarme voorzien was. Op het ontkennend antwoord, was de geneesheer zyne wooning terug binnen gestapt, en had aen Jaek gezegd dat hy eerst voor het briefje zou gezorgd hebben en hem dan zou hebben komen halen : « Maer myne arme moeder is zoo krank! had de jongeling durven antwoorden; om de liefde Gods, mynheer, kom

haer toch eens bezoeken. » — Goed, goed, had de doktor gezegd, zorg eerst voor uw briefje en dan zullen wy zien. »

« Zie daer het medelyden der menschen, sprak Jaek tot zyn vader, en ik mag hen niet vervloeken! »

De vader antwoordde niets.

Anna stond van haren stoel regt, en zich by den jongeling voegende, sprak zy : « o Getroost u, myn goede broeder, morgen zal ik een briefje en eenigen onderstand voor onze arme moeder gaen vragen. o Zy zullen my dit niet weigeren, en onze moeder zal genezen !.. »

« Ja, Anna, » zuchtte de jongeling en hy drukte zyne zuster tegen zyne borst, terwyl een warme traen zyne wangen bevochtigde.

IV.

De oude vader en moeder zyn alleen in de arme wooning. Geen sprankel vuer is er in de haerdstede.

De vrouw ligt in eenen hoek der kamer op een laeg bed dat uit een bussel stroo bestaet. Arme kleedingen, de eenige welke het ongelukkige huisgezin nog overblyven, zyn op hare door de koude

verstramde en bevende lidmaten uitgestrekt en de oude gryzaerd heeft zorg die kleedingen zoo digt mogelyk om de leden zyner echtgenote te sluiten. De uitgemergde wezenstrekken der vrouw zyn bleek en neêrslachtig, de gloed harer oogen is verdoofd, de appelbeenen steken haer kantig door het wezen en het verdroogde vel schynt zich tegen het onderkaeksbeen te sluiten; de wangen zyn verdwenen en de roode, levende kleur der lippen is in dorheid veranderd. Niet moeilyk is het te zien dat de arme vrouw door die ziekte aengetast is welke ons het vleesch draed voor draed afhaelt, onze krachten dag by dag uitput, ons den adem stond by stond verslapt en vermindert en ons eindelyk als een levend geraemte aen den dood ten prooi geeft. Ja, de tering heeft haer reeds lang aengegrepen en reeds lang heeft haer lichaem tegen zyne eigene verwoesting gestreden.

De koude die de kamer vervult, is guer en bytend; de tanden der zieke klappen by poozen tegen elkaer en maken de uitdrukking der ontvleeschde wezenstrekken nog vervaerlyker.

Het hart des gryzaerds is als verscheurd by het aenschouwen van zoo veel smart; tranen van medelyden biggelen hem op de wangen, en hy staert de arme kamer rond, om te zien of hy niets meer heeft dat hy aen de vlam zou kunnen overleveren ten einde zyne vrouw door de weldoende warmte een weinig verzachting toetebrengen; doch er is niets meer.

« Arme moeder, spreekt hy, gy lydt geweldig, niet waer ? »

« o, Neen, myn goede man, is het antwoord; — myn lichamelyk lyden is nog al verdragelyk; maer de grootste smart is die welke ik gevoel, wanneer ik aen u en aen den toestand onzer arme kinderen denke. God, God! wat zal er van ons geworden! hoe lang zullen wy nog dieper en dieper in de ellende worden gedompeld ? »

« Getroost u, myne goede vrouw; God, hoop ik, zal eindelyk een genadig oog op ons nederslaen en ons zynen bystand toezenden. »

« Ik geloof, hernam de vrouw, dat wy beter zouden gedaen hebben met op ons dorp te blyven. »

« Wy hadden er niet min arm geweest, sprak de ouderling, en nog meer vernederd. En toch wy dachten dat Jaek in de stad werk had kunnen vinden. Doch hoop, vrouw; Anna zal welhaest terug zyn en ons eenigen onderstand medebrengen. Vandaeg nog zal de geneesheer u komen bezoeken, en uwe pynen en onze armoede zullen verminderen. »

De vrouw antwoordde niet en sloot hare flauwe oogen half toe. De gryzaerd bleef haer immer aenstaren, en beider sprakeloosheid duerde eenen geruimen tyd.

Eindelyk ging de deur open en Anna trad binnen. Zy naderde tot by het bed harer moeder. Op de vraeg of zy iets verkregen had, borst het meisje in overvloedige tranen uit en klemde zich om den hals haers vaders. Deze zoende haer met liefde en medelyden en liet hare tranen gerust uitstroomen.

Wanneer Anna een weinig bedaerd was, sprak de ouderling :

« Myn kind, zeg ons de rede van dit bitter weenen en verhael ons hoe gy gevaren zyt ? »

Het meisje voldeed aen de vraeg haers vaders en verhaelde wat haer overgekomen was.

Zy had zich naer het gesticht van Openbare Milddadigheid begeven, en had zich daer tusschen eene menigte vrouwen en mans bevonden die haer allen met eene honende nieuwsgierigheid en sommigen met eene zekere soort van nydigheid aenzagen en onder elkaer mompelden. Het meisje had noch die mompeling, noch die honende blikken begrepen. Zy hield hare oogen naer den grond gewend, en, met het schaemrood op de wangen, wachtte zy hare beurt af om op het bureel ingelaten te worden. Soms voelde zy haren moed als bezwyken, wanneer zy zich tusschen die menigte bedelaren bevond, welke daer spottend en lachend by een stonden; en zy was als bereid om de vlugt te nemen; doch dan dacht zy aen hare kranke moeder, aen haren ouden vader, aen de hevige smart haers broeders, en de moed herkwam in hare ziel en zy voelde zich bekwaem om alles te onderstaen.

Na eenen geruimen tyd gewacht te hebben,

was 's meisjes beurt aengekomen en zy bevond zich by de heeren van het Armbestuer. Men vroeg haer heuren naem en wat zy verlangde. Anna legde haren ongelukkigen staet uit, en tranen van schaemte en weemoed rolden, by het herdenken harer ellende, over hare wangen.

« Nu, nu, maek gedaen, sprak een der heeren, of, liever, zeg ons, want aen uwe kleeding schynt gy my van de stad niet te zyn; hoe lang woont gy te Antwerpen ? »

« Veertien dagen » had het meisje geantwoord.

« Nu, dan kunnen wy u niet helpen, sprak de heer op eenen barschen toon ; gy moet hier vier jaer woonen, eer gy iets van den Arme kunt krygen. »

— « Maer, Mynheer, myne arme zieke moeder ! geef my dan toch een briefje, opdat de geneesheer haer kome bezoeke en dat zy niet sterve! om Gods wil ! »

« Dit kan nog veel minder geschieden, was het antwoord. Nu, ga heen, de andere menschen die daer wachten, moeten ook geholpen worden. »

Anna meende nog eene laetste pooging te wagen; doch zy had bemerkt dat een heer, welke zich daer bevond, haer eenen oogslag had toegestuerd die klaerblykend wilde zeggen : « ga niet heen en wacht tot de anderen gedaen hebben. » o Die heer, dacht het meisje, heeft eene medelydende ziel; hy heeft ons lyden begrepen en hy zal my helpen.... » En met hoop en geduld ging zy zich achter de nog overblyvende schaer voegen. Meer dan een spottend vrouwen oogslag viel op het arme meisje en de woorden : « die zal wel geholpen worden; » troffen hare ooren. — Anna's hoop vergrootte.

Toen alle de armen verdwenen waren, kwam de heer, die haer den wenk had toegestuerd, by Anna en leidde haer in eene zykamer.

« o Mynheer, sprak het meisje, ik dank u, gy zyt een medelydend mensch, gy hebt myne droefheid begrepen en gy zult my niet ongetroost laten gaen. »

« Zeker niet, myn lief kind, » sprak de heer met een lachend gelaet en hy vatte de handen des meisjes en klemde die in de zyne. Zyne oogen waren blin-

kend en schenen als in de ziel des meisjes te willen dringen. Anna was er door ontzet en trok hare handen terug : « o Mynheer, sprak zy, myne moeder is zoo krank, myn vader is oud en myn broeder kan geen werk vinden; help ons toch ! »

« Zeker, myn engel, sprak de heer met eene nog meer vleijende tael, weet gy wel dat gy een allerliefste meisje zyt? ô laet toe dat ik die blozende wangen eens omhelze » en hy reikte zyne armen om het meisje er in te drukken. Anna ging een stap achterwaerts en riep: « laet af, Mynheer! doe my geene meerdere schaemte aen; ik ben reeds ongelukkig genoeg! »

« Niet langer ongelukkig dan gy wel wilt, sprak de heer op eenen honigzoeten toon, een weinig toegevenheid en gy kent geene armoede meer, ik beschik u alles... »

« My, ongelukkige! riep Anna. o, nu versta ik uw verachtelyk voorstel! nu versta ik uw medelyden! Gy zyt een booswicht en een schelm! Eens zal God u straffen!... »

« Stil, stil, sprak de heer met eene geveinsde

tael en een helsche grimlach op het aenzigt, stil, spreek zoo luid niet, of... »

« Ga weg, schaemtelooze! » riep Anna verwoed uit; en tot de deur snellende, trok zy dezelve open en vlugtte weenend en met eene verbryzelde ziel naer huis.

Wanneer de vader het verhael van Anna gehoord had, sprong hy in eens regt, wrong zyne vuisten tot een, en de woede scheen hem als uitzinnig te maken. « o Ja, riep hy, Jaek heeft gelyk, de menschen zyn vloekbaer! Maer, wat! menschen! Neen, dit zyn geene menschen, dit zyn gebroedsels, die de hel op de aerde heeft uitgespuwd om met hunnen adem de longen der menschen te verpesten! Doemnis, doemnis op hunne hoofden! »

Meerder kon de gryzaerd niet spreken; de woede scheen hem den gorgel als toetenypen en hy liet zich magteloos op eenen stoel nederzakken. Het meisje weende en zat voor het bed harer moeder geknield. Deze had zich half opgerigt en zoende het blanke voorhoofd harer dochter: « Myn kind, myne brave Anna, gy zyt eene goede

dochter, blyf altyd een deugdzaem meisje. » sprak zy.

Nu schoot de gryzaerd weder uit zyne sprakeloosheid en hy riep : « Oh ! waer is de schelm die met zyne gevloekte hand myne dochter heeft durven aenraken? Waer is hy? myne vuisten hebben nog kracht genoeg om hem den strot toetewringen en myne leden nog magt genoeg om hem te verpletten ! »

« Vader, vader! schreeuwden tegelyk de vrouw en het meisje, Vader! bedaer toch!... »

De ouderling wendde zyne blikken tot haer, en zyne dochter in zyne armen vattende, hief hy ze van den grond, drukte ze met geweld op zyne borst en riep: « Ja, Anna, wy zullen sterven, wy zullen van honger en dorst sterven, wy zullen schaemte en armoede verdragen; maer wy zullen onschuldig blyven en God zal ons lyden vergelden. »

Wanneer hy dit gezegd had, liet hy zyne dochter nederzakken en ging mistroostig en bedaerd naest de bedsponde weder neêrzitten.

Zy waren nog allen in die soort van bedwelming welke de groote geestontsteltenis opvolgt, wanneer Jaek binnen trad. Men vergenoegde zich met hem te zeggen dat er geen bystand te bekomen was, en de rede dier weigering. Van het overige sprak men niet; want men vreesde den oploopenden aerd des jongelings en de verschrikkelyke gevolgen welke uit zyne woede hadden kunnen ontstaen.

Jaek was met eene vergenoeging op het gelaet binnen getreden, welke men sedert lang by hem niet meer bespeurd had. Die vergenoeging verdween niet by het hooren der nutteloosheid van de poogingen zyner zuster. Hy scheen zelfs weinig aendacht aen het verhael te verleenen en sprak geen enkel woord.

Op eens stapte hy tot by het bed zyner moeder, en, zich op de knieën werpende, zegde hy op statigen toon : « Moeder, uw zoon verzoekt uwen zegen; een zegen zoo als de laetste dien gy aen uwe kinderen zoudt geven... »

De vrouw verschrikte by deze woorden, en een

sints lang ongewoon vuer gloeide in hare oogen: « Myn zoon, sprak zy, myne ziekte is immers nog zoo ver niet gekomen, dat ik u eenen eeuwigen vaerwel moet zeggen, en van deze droevige aerde mag verhuizen?... Doch ik schrik u te begrypen; gy wilt ons verlaten... »

« Uw zegen, moeder, uw zegen! herhaelde de jongeling, Geef my uwen zegen! »

De moeder gehoorzaemde en zegende haren zoon. Dan keerde deze zich tot zynen vader en verzocht hem de zelfde gunst.

« Myn zoon, ik zegen u dagelyks in myne gebeden: wat wilt gy meer hebben? »

Doch Jaek bleef geknield en zweeg stil.

De vader volgde dan het voorbeeld zyner vrouw, en riep de hulp Gods op zynen zoon af.

« Nu ben ik voldaen, sprak Jaek met blydschap opstaende, en nu zal uwe armoede een einde gaen nemen. Hier is geld, ging hy voort, eene zware beurs aen zynen vader toereikende voor lang zyt gy allen voor broods gebrek bevryd, en binnen eenige maenden zend ik u nog zoo veel. »

« Wat beduidt dit! riep de vader uit, spreek, Jaek, hoe is u dit geld in handen gekomen, waervan is dit geld de prys?

« Van myne vryheid, sprak Jaek koelbloedig, vermits men my geen geen werk konde of wilde geven en ik myn lichaem niet wist te verhuren, heb ik het verkocht; nog vandaeg trek ik op met het leger. »

Op het hooren dier woorden liet de moeder eenen angstigen gil, Anna klemde zich om de armen haers broeders en de ouderling bleef onroerbaer zitten. De jongeling hield zyne blikken ter neêr geslagen. Eindelyk stond de gryzaerd regt, en Jaeks hand vattende, sprak hy :

« Myn zoon, gy bezit een goed hart en gy hebt eene groote daed verrigt. Ga, myn kind, de hemel zal u beschermen en die opoffering niet onbeloond laten. Gedraeg u wel, heb zorg uwen driftigen aert te temmen, want gy hebt waerlyk uwe vryheid verkocht ; ik ben ook soldaet geweest, myn zoon, ik hoop dat u dit nieuwe leven tot nuttigheid zal verstrekken. »

Jack wierp zich in de armen zyns vaders, omhelsde hem teerhartiglyk en beider tranen mengden zich. Dan stortte de jongeling op het bed zyner moeder, zoende haer kleurloos wezen, kuste nog zyne zuster Anna en verdween.

V.

Sedert de wandeling der twee jonge kunstschilders welke wy den lezer hebben leeren kennen, had Walter, wat zyne kunst betrof, niet veel goeds meer verrigt. Meer dan twintig mael had hy getracht eene schildery aenteleggen; doch telkens had hem de samenstel mishaegd en hem iets anders doen beginnen, waervan hy, zoo min als van het

vorige, te vreden was en waeraen hy ook weldra het zelfde lot deed onderstaen. Eindelyk had hy een tafereel aengelegd en dit scheen hem wonder wel toetelachen, want hy zette zich met drift en aendacht aen het werk. Frans, zyn getrouwe makker en vriend, was ook in de werkplaets en terwyl hy een weinig rustte en zyne pyp aen ging steken, voegde hy zich achter zynen vriend en sprak hem over den schouder :

« Walter, wat gaet gy maken ? »

« Een figuer van phantazy, » was het antwoord.

« Naer de natuer, by middel van herinneringen, » sprak Frans met eenen fynen doch goedaertigen grimlach.

Dit ontsnapte aen Walter geenzins :

« Frans, zegde hy, gy zyt een spotter, » en het schaemrood beliep zyne wangen.

« Wy verstaen elkaer zonder spreken, myn vriend, » antwoordde Frans en hy begaf zich terug naer zyne plaets.

Het phantazy figuer van Walter begon, na eenige uren werkens, sterk aen een jong schoon

meisje te gelyken, wier blonde lokken, blauwe oogen en engelachtige trekken aen het wezen van Anna deden denken. De jongeling legde zyn penseel neder en bezag zyn werk met een onuitsprekelyk genoegen. Eenige zyner medemakkers waren zich achter hem komen plaetsen en bewonderden het schoone ideael welk het brein des duitschen jongelings op het paneel had doen geboren worden.

« Schoon, Walter, schoon! voortreffelyk schoon! » zegden zy.

« Denkt gy dat? sprak Walter met een ligt misnoegen, welnu, my staet het niet aen.. » En eenen doek grypende, vaegde hy, als met eene soort van nydigheid, de versche kleuren door elkander en het ideael was verdwenen. De jongelingen wisten niet waeraen zulke dwaesheid toeteschryven; want allen bekenden opentlyk dat het wel het schôonste was dat zy nog van 's kunstenaers hand gezien hadden.

Frans alleen sprak niet; doch hy begreep de handelwyze zyns vriends. Hy wil de godheid voor hem

alleen bewaren, dacht hy in zich zelven, en ze van geene ongewyde oogen laten aenstaren. Hy is reeds jaloersch!... Arme Walter, zuchtte hy stil voort, myn arme vriend, uw hart pynigt u geweldig en waertoe zal u dit leiden?... Waertoe zal uwe brandende ziel u vervoeren? o, Gy hoeft my niets meer te bekennen, neen; want ik heb tot in het diepste uws harten gelezen, en, met een koud nadenken, uwe gewaerwordingen, uwe onrust, uw lyden beoordeeld. Uwe stilzwygendheid, uwe ingetogenheid spreekt luid voor my, arme Walter..

Al de jongelingen stonden nog versfomd, wanneer Walter zich oprigtte, zyne duitsche pyp aenstak, zich, zonder op iets acht te geven, op zynen stoel weêr liet nederzakken, en met eene schynbare kalmte, de wolken rook die de tabak in de studieplaets verspreidde, gadesloeg. « Die Duitschers zyn van een wonderlyk karakter » merkte in het heengaen een der jonge schilders op.

Walter hoordde dit niet.

Wanneer hy zyne pyp gerookt had, ging hy

by zynen vriend Frans, drukte hem, zonder een woord te spreken, de hand en vertrok.

Het overige van den namiddag had Walter doorgebragt met de Antwerpsche straten te doorkruisen. Tegen den avond bevond hy zich, zonder het te weten en als of het noodlot hem daer getrokken had, in de straet van Anna. Wanneer hy dit gewaer werd, klopte hem de boezem hevig en hy was als beschaemd over zich zelven : « Gelukkige Frans, zuchtte hy, o, ik wilde wel uwe koelheid voor eenigen tyd bezitten! ik zou alsdan die liefde mogelyk uit myn hart kunnen verdryven, of wel ik zou middelen kunnen bedenken en in het werk leggen om myne liefde te doen kennen en wedermin van den engel, die my het hart geraekt heeft, te durven eischen! Maer, neen, myn staet is die van eenen kranke welke, het brein door eene kortse verward, alle soorten van verbeeldingen en gedachten voorby ziet vliegen, en die de magt niet heeft het een of ander te vatten en zich nuttig te maken... Of waerom nog ben ik niet gelyk andere ligtzinnige jongelingen, die als dansend en spelend

hunne liefde opdragen en voortdryven, en gelukken.. Doch, neen, die verstaen, die gevoelen de liefde niet: hun hart kent dien verteerenden drift niet, dien men liefde noemt, en die my in den boezem brandt, die myne ziel ontstelt en my tot wanhoop zou brengen... »

De jongeling verloor zich in gedachten en bleef eenen langen tyd in de straet ronddwalen.

Eindelyk besloot hy heentegaen en hy verhaestede reeds zynen tred, wanneer hy eensklaps aen het uiterste der straet twee persoonen in gesprek zag. Zoo veel hy by het schaduwlicht kon onderscheiden, was het een meisje en een heer, welke laetste in eenen breeden mantel gewikkeld was.

De jongeling naderde, en eene vrouwenstem die hem niet onbekend scheen, trof smeekend zyne ooren. De heer had zich voor het meisje geplaetst en scheen haer door smeekingen en zelfs door ligt geweld het voortgaen als te willen beletten. Walter schoot in eens toe; hy had het meisje erkend, en slechts aen zynen drift gehoorzamende,

greep hy den heer vast en eischte hem, met eene stem door de woede versmacht, wat hy van dit meisje begeerde. De heer bezag hem met eenen spottenden blik, en zich tot het meisje wendende, sprak hy met eenen helschen grimlach: « braef, myn lief kind, nu versta ik uwen tegenstand; » en zich uit Walters handen losrukkende, verdween hy.

De twee jonge lieden stonden als verpletterd. Die satansche spotterny kleefde hun op de ziel en had hun het hart als verbroken. Zy bleven sprakeloos. Walter bezag het meisje met eenen onderscheppenden blik, als of het reeds zyne minnares geweest ware en hy regt had haer rekening over haer gedrag te vragen.

Anna borst eindelyk uit in tranen, en hare handen te samen vouwende, sprak zy: « o, Mynheer, ik dank u dat gy my van dien schelm verlost hebt. » Walter voelde zich by die zoete woorden het hart als overweldigd. Eene traen blonk op zyne wangen en stamelend bad hy om den uitleg van het gebeurde. Anna had Walter voor den jongeling

erkend die reeds in hare wooning geweest was, en dit maekte haer stout om hem uitteleggen, hoe zy op het bureel des Armbestuers gevaren was, en hoe die zelfde heer haer nu ontmoet had en haer de verachtelykste aenbiedingen had durven doen. Walter stampte van woede op den grond, by het hooren van zulke gruwelen:

« o Meisje! riep hy uit, gy zyt een deugdryk meisje, gy zyt een engel... doch, ging hy voort, van toon veranderende, vergeef my, zoo ik u iets durf vragen; uwe ouders zyn in nood en lyden gebrek, laet my iets ter verzachting uws lots toebrengen. Daer, neem dit geld, ik bid u, weiger my niet! »

En Walter trok zyne geldbeurs uit en reikte die het meisje smeekend toe. Anna stootte dezelve zachtjes terug en sprak:

« Mynheer, over eenige dagen waren wy in nood, in uitersten nood; ja, wy leden honger; doch nu zyn wy voor langen tyd beveiligd. »

Hier op verhaelde zy de heldhaftige opoffering haers broeders, en tranen van weemoed en liefde ontrolden aen 's jongelings oogen.

Het meisje hield op van spreken, en Walter, door haer aenschouwen als weggevoerd, bezat geene woorden om uittedrukken wat hy in zyne ziel gewaer werd. Zy bleven eenige oogenblikken elkander sprakeloos aenstaren. Eindelyk reikte Walter zyne hand, en die beweging was zoo natuerlyk dat Anna zich als gedwongen vond de hare insgelyks toetesteken. De handdruk welken Walter haer gaf, deed haer het bloed als tot het hart terugsnellen en een gevoel in hare ziel oogenblikkelyk ontstaen, dat haer tot nog toe onbekend was geweest. Dan, eene schaemteblos bekleurde eensklaps hare wangen, en hare hand uit die des jongelings rukkende, vlood zy als eene hinde weg.

Walter bleef als een beeld staen en zag Anna na tot dat ze hare wooning was binnen getreden.

Te beschryven welke gewaerwordingen 'smeisjes hart dien avond en dien nacht vervulden, is voor onze te weinig kiesche pen onmogelyk. De lezer of de lezeres die de liefde gekend hebben, zullen zich ligt kunnen herinneren wat zy in dergelyke stonden in hun hart hebben gevoeld.

Wat Walter betreft, hy voelde zich als verligt, hy hoopte en was gelukkig. Des anderendags bekende hy openhartig aen zynen vriend Frans dat hy waerlyk verliefd was.

VI.

« Anna, ik ben voornemens de stad te verlaten. »

« Goed, vader, zoo als het u goed dunkt; ik ben bereid u te volgen. »

« Ja, myne dochter, het is my onmogelyk nog langer in dit huis te verblyven. Te groote smarten zyn ons hier op het hart gevallen, en derzelver herdenking is al te knellend... Wanneer ik myne

blikken daer op die bedstede laet vallen, dan voel ik my telkens den boezem als verscheuren, dan dunkt het my dat ik myne ongelukkige vrouw daer nog smartevol uitgestrekt zie liggen; dan schynt het my dat ik hare laetste levenstonden daer nog voor my zie, dat ik haren doodstryd nog bywoone; dat ik hare gebrokene stem nog op haren afwezigen zoon, op Jaek, hoor roepen en hem zegenen; dat ik hare dorre handen nog onder het deksel zie uitkomen en tastend onze handen zie zoeken om dezelve voor de laetste mael te drukken.. Ja, dan schynt het my dat ik den jongsten vaerwel nog op hare lippen hoor sterven en hare oogen zie sluiten; dat ik haer koud, dood lichaem daer nog op het stroo gelykt zie liggen; dat ik ze in de kist zie nagelen en haer voor eeuwig van ons zie afrukken... »

« Vader, vader, vergeten wy die droeve herinneringen. Moeder is gelukkiger dan wy : zy is van het pynigend leven verlost en hare ziel verheugt zich in het midden der gelukzaligen... Daer bidt zy voor ons opdat de goede God ons ook welhaest

tot hem roepe en ons weêr te samen vereenige. »

« o Ja, kind, daer is slechts rust en geluk voor ons te hopen. »

Eenige tranen rolden, by het uitspreken dier woorden, over de wangen des ouderlings; zyn boezem klopte ongestuimig; de herinnering beknelde zynen geest, en de toekomst scheen hem ook niets goeds voortespellen. Anna bezag haren vader met teederheid en medelyden, sprak hem zoete woorden toe, en poogde, zoo veel mogelyk, de zwarte gedachten uit zynen geest te verjagen.

« Ja, vader, ging zy voort, laet ons de stad verlaten, laet ons terug naer ons dorp gaen. Ongelukkiger dan hier kunnen wy er toch niet zyn, en wy zullen er mogelyk nog eenige vrienden aentreffen, welke ons in den nood zullen kunnen ter hulp komen. »

« Kind, sprak de vader met eene diepe mistroostigheid, betrouw u nooit op de vriendschap wanneer gy ze noodig hebt; dit is te zeggen, wanneer gy arm zyt. o Ja, toen wy in overvloed leefden, had ik vele vrienden, ten minste zy wilden

my doen gelooven dat zy myne vrienden waren; doch, gy weet het, wanneer het vuer onze pachthoef en al wat wy bezaten, verslonden had, wie heeft ons dan de hand toegereikt? Allen hebben my beklaegd, allen veinsden medelyden, en niet een die zich aenbood om my eenig werkelyk goed te doen. Iets aftebedelen, kon ik niet, dit is waer; doch waer toe had het ons geholpen? Zeker zou er ligt een vriend te vinden geweest zyn die my zou bygestaen hebben; doch hoe lang zou dit hebben geduerd? Weldra had ik op het wezen myns weldoeners eene zekere soort van verveling beschouwd, die my klaerblykend zou gezegd hebben: —my dunkt dat ik genoeg voor u gedaen heb? wanneer zal ik van u ontlast zyn? — Ik heb die tweede droefheid willen voorkomen, myne dochter, met de vriendschap op den toets niet te stellen... Dit alles echter moet ons niet wederhouden naer ons dorp terug te trekken; te meer daer wy er ons altyd eerlyk gedragen hebben en onze goede naem met onze fortuin niet is weggevlogen. »

« Doch, vader, zal het u niet pynigen, wanneer gy uwe armoede zult moeten verdragen, onder de oogen van die welke u voormaels in de weelde gekend hebben. »

« Met het geld van onzen braven Jack zyn wy nog voor eenen tyd voor honger en dorst beveiligd; en toch, myn kind, over eene maend had my deze gedachte zeker terug gehouden, en dit is zelfs een der grootste redenen geweest, waerom wy ons dorp verlaten hebben; doch ik heb dit gevoel van hoogmoed overwonnen. Ook die drift welke my zoo lang, ja, het langst is bygebleven, heb ik leeren uitdooven. Neen, myne dochter, gevoel van hoogmoed woont in myn hart niet meer; of zoo ik nog hoogmoed bezit, dan komt hy alleen voort uit het gevoel myner eer en onbesmette deugd. En dit gevoel is niet laekbaer : het is het eenige heil der ongelukkigen welke aen de deugd getrouw blyven! Ja, Anna, wy zullen naer onze geboorteplaets terug gaen; niet langer dan morgen vertrekken wy. »

De byzonderste reden waerom vader en dochter

blyde waren de stad te verlaten, hadden zy elkaer niet toevertrouwd; want de vader vreesde het meisje, en deze hier door haren vader te bedroeven en te ontrusten. Zie hier de rede welke den vader aenporde om zyne dochter de stad te doen verlaten.

De ouderling had bemerkt dat Anna vermagerd was en dat eene ongewoon bleeke kleur zich reeds lang op haer aenzigt verspreid had. De eerste dagen na de dood zyner vrouw, had hy die kleurloosheid en die vermagering aen de innige droefheid toegeschreven, welke het meisje by het afsterven harer moeder gevoeld had. Doch nu waren, sedert dien tyd, ruim twee maenden verloopen, de droefheid des meisjes had zich zienbaer gestild, en, schoon zy ver was van de gedachte harer moeder verloren te hebben, was echter hare droefheid, by het herdenken, wyd van die buitengewoone en onbegrensde smart aenteduiden, welke soms bekwaem is eene gevoelige ziel tot de laetste krachten uitteputten. En nogtans werd de vader gewaer dat Anna 's gezondheid van dag tot dag verzwakte. Haer wezen bezat gewoonlyk eene doodsche

bleekheid; doch soms scheen een gloeijend vuer hare aderen als te doorloopen en te verbranden, en dan spreidde zich een roode gloed op hare wangen, en hare oogen schenen als in bloed te zwemmen. Dan weder klaegde zy van vermoeidheid in alle hare ledematen en niet zelden bevond zich heur adem geprangd en benauwd. Uit dit alles vreesde de ouderling optespeuren, dat de zelfde ziekte welke onlangs zyne vrouw uit het leven gerukt had, mogelyk ook Anna had aengegrepen, en het dacht hem dat de buitenlucht haer voordeelig zoude geweest zyn.

Anna had ook eene reden welke zy aen haren vader niet wilde kenbaer maken. Sedert het droevig voorval welk haer overgekomen was, wanneer zy voor hare ouders aen het bestuer des Huisarmen haren nood was gaen klagen; en dat welk wy in het voorgaende hoofdstuk verhaeld hebben, had zy den heer welke haer had durven beleedigen, meermalen ontmoet. Verre van schaemte op zyn wezen te ontdekken, had het meisje daer gedurig eenen helschen lach op zien zweven; want hy stelde zich

voor, de schaemtelooze, dat Anna niet altyd wederstand zou geboden hebben. Het meisje kon die meening op zyn helsch aengezigt lezen en dit had hare ziel verpletterd. In die lachende uitdrukking zag zy den diepen smaed welke harer deugd werd aengedaen en het ligtveerdig denkbeeld dat die onbeschaemde vervolger van haer had opgevat.

Sedert dit oogenblik had Anna alle rust verloren; zy schrikte om zich op straet te begeven; want overal dacht zy het afgrysselyk wezen te ontmoeten. Het verblyf der stad was haer door dit voorval afschuwelyk geworden.

Iets nog welk 's meisjes onrust vergrootte, was de gedachte van den braven jongeling, met wien zy die korte, maer zielroerende samenspraek gehouden had. Hoe edel en hoe zuiver dit aendenken ook was, liet het echter niet hare ziel te ontstellen en haer eene mistroostigheid intestorten welke voor haer onverklaerbaer was. Het beeld des jongelings scheen haer nacht en dag als te achtervolgen; gedurig zag zy hem als voor haer staen, met zyne zwarte oogen, zyne bruine hairen, zyne

schoone gelaetstrekken en die hemelsche uitdrukking, welke haer de ziel zoo innig ontsteld had en haer, als het ware, aen 's jongelings wil had onderworpen. Wanneer ik uit de stad zal zyn en van hem verwyderd, dacht het meisje, zal ik die geheugenis weldra uit den geest verliezen. — Zoo dacht zy.

Des anderendags was het een vrydag. Een boerenrytuig hield na den middag voor de deur van Anna stil. Eenig huisgerief werd eerst opgeladen, dan plaetste het meisje met haren ouden vader zich op de kar, en zy verlieten Antwerpen waer zy niet dan ongelukken beproefd hadden.

Eenigen tyd nadien ontving de oude vader eenen brief van Jaek. De jongeling sprak daer in over zyne afgestorvene moeder, en zegde dat buiten de byblyvende herinnering dier droevige smart en de ontrust welke hy gestaeg voor zyns vaders en zusters geluk voedde, hy met zynen toestand volkomen te vreden was. Verder zond hy het laetste geld af, welk hy ten pryze zyner vryheid nog had getrokken.

Dit geld kwam wonder wel van pas. Anna lag

krank te bedde, en daer de vader haer de noodige diensten en oppassing, welke haer toestand vereischte, uit oorzaek zyner zwakheid en hoogen ouderdom, niet konde bewyzen, was hy genoodzaekt geweest eene ziekedienster in huis te nemen. Dit, gevoegd by de onkosten van doktor en geneesmiddelen, had de uitgaven van het arme huisgezin merkelyk verhoogd.

VII.

Het was acht ure des morgens, toen er op de deur der slaepkamer van Frans een hevige klop nederviel. De kunstschilder was pas van zyne legerstede opgestaen, en bezig met zyne bovenkleederen aentetrekken. Hy opende de deur, en Walter trad als verdwaesd en ontzind binnen. Hy liet zich op eenen stoel nederzakken. Eene schrik-

10.

kelyke neerslagtigheid stond op zyn gelaet uitgedrukt. Frans trad hem nader en vroeg hem welk toch de reden dier droefgeestigheid was:

« o Vriend, sprak Walter, ze is vertrokken. »

« Wie dan? » vroeg Frans.

« Wie? herhaelde Walter, gy vraegt my wie? aen wie denk ik nog dan aen haer...?»

« Zoo, zy hebben de stad verlaten? Wel nu, eene schoone reden om wanhopend te zyn! »

« Ik weet het, zegde Walter, ik ben belachelyk... doch, dit is zoo en ik wil het niet anders. »

« Ik zeg niet dat gy belachelyk zyt, myn vriend » sprak Frans zonder aendoening en terwyl hy voor den spiegel zyne blonde hairlokken ging glad kemmen; « ik ken te goed den drift der liefde die zich wanschepsels van eene schim vormt; doch ik zeg u en ik hou staende dat gy u te vergeefs ontrust. Zoo het meisje vertrokken is, zal ik weldra weten waer zy verblyft... Daer! een inval! ging hy voort, zich by Walter voegende, daer! rook eens eene goede pyp van mynen besten Maryland, en als die pyp geledigd is, vult gy ze nog eene

tweede mael, en ik beloof u dat, eer de derde uitgerookt is, ik u weet te zeggen waer het meisje thans schuilt. En dan laet ik het aen u over; dus, vriend, geene zwaermoedigheid meer : de wonde is zoo goed als gezalfd. »

« Welnu, sprak Walter, ik betrouw my op uwen spitsvindigen geest en ik wacht u geduldig af. »

« o Er is geene groote spitsvindigheid voor noodig : » sprak Frans, en een carton onder den arm nemende, stapte hy de deur uit.

Een kwaert uers later zat Frans in eene arme wooning, op eenen lagen stoel. Zyne beenen waren kruiswyze over elkaer geslagen en een groot wit papier lag tusschen cartonnen schutsbladen op zyne kniën. Voor hem zat een oud arm vrouwtje met een versleten spinnewiel voor haer. Heure armen waren half in elkander geslagen en zy liet dezelve op haren schoot rusten.

« Zoo, zoo, wat ge my daer vertelt, moeder Annemie » sprak Frans.

« Ja, kind lief, antwoordde 't vrouwtje, dat is

zoo : die familie is vertrokken, terug naer heur dorp. Wat ze in de stad zyn komen doen, dat weet ik, noch niemand niet. »

« Gy hebt er dan geene kennis aen gehad. »

« Wel, schaep, zuchtte de oude vrouw ; kennis! daer heeft niemand kennis aen gehad. Wel ! die oude gryze duif was veel te fier om met de geburen kennis te maken. Men zou gezegd hebben dat zy nobelen, en wy maer vuiligheid waren. En dan de moeder, God wil haer lieve ziel hebben! ik zal er geen kwaed van zeggen, gelyk ik toch van niemand zou willen doen; maer die was al zoo fier als alle de anderen.

« Moeder Annemie ge moet het hoofd zoo niet bewegen » merkte Frans op.

Het vrouwtje gehoorzaemde en zweeg eenige oogenblikken.

De jongeling deed weldra de samenspraek of om beter te zeggen, de alleenspraek des vrouwtjes hernemen met enkelyk : « zoo, zoo » te zeggen.

« Ja, mynheer Frans, dat is zoo gelyk ik het u zeg, myn engeltje lief. Ik heb met onze gebuervrouwen

daer dikwils over gesproken, zonder dat we den regten draed van dit huishouden hebben kunnen vinden. Alles was misterie !... Jack. — Ge moet dan weten dat er ook een zoon was die Jack heette; zoo gelyk mynen oudste, die heet ook Jack. — Nu die had waerlyk een gezigt als een menscheneter. Hy zou nooit iemand goedendag gezegd hebben, wanneer hy in- of uit zyn huis trad. Hy wilde met niemand gemeenschap hebben. Tot zoo verre, schaep lief, dat onze jongens hem eens voorstelden, 't was maer om te zien, verstaet ge? van met hen een glas bier te gaen drinken :.. Ik drink geen bier, dank u, was zyn antwoord en hy liet hen staen. Daer is bykans nog rusie door gekomen. Nu, dat er niet veel goeds in dien jongen stak, is ligt te bedenken en de uitslag heeft het ook doen zien; want de deugeniet is op den duer soldaet geworden. »

« Zoo dan, zegde Frans, maer was er ook geen meisje, een lief meisje zelfs, volgens men my gezegd heeft? »

« Schaepken lief, de schoonheid is dikwils een

ongeluk. Ja, daer was een meisken: een eerste flink, onder ons gezegd; een by wie lachen en weenen in het zelfde beurseken staken, zoo als men zegt, en die voorzeker het geld voor het huishouden moest winnen. »

« Moeder Annemie, Sprak Frans, my dunkt dat gy uwen evenmensch niet al te zacht behandelt? »

« Mynheer Frans, het is zoo als ik u zeg; ik ben er verzekerd van. De geburen hebben er op geluimd en het alles afgezien. Ik weet er die ze op het Armbestuer hebbben zien ter zyde roepen, en dit beteekent iets. Er zyn er zoo, schaep lief, die voor haer schoon gezigt, alles dubbel en dik onder den duim krygen, en ons wordt het afgetrokken. Nu dat is nog alles niet: ze is verder betrapt geweest, hier in de straet zelfs waer ze met heeren stond te klappen. En de geburen hebben gezien dat er zeer dikwils een jong heertje, een echte springer, door de straet kwam geflodderd, zoo als een dief, en die had er kennis aen, ik verzeker het u. Ze zeggen dat het een schilder was; doch dat geloof ik niet... »

« Pas op, moederken, sprak Frans, ge zyt weêr uit uwe houding geraekt; hef dien arm wat hooger, en hou de handen wat meer gesloten. »

De oude vrouw deed zoo als Frans zegde. Deze ging eenigen tyd voort met nauwkeurig te teekenen en zyne oogen nu en dan eens op het vrouwtje te rigten.

« En naer welk dorp hebt gy daer gezegd dat ze vertrokken zyn?» zegde Frans met eene bedekte nieuwsgierigheid.

« Ha! ze zyn, zoo 't schynt, naer hun dorp terug getrokken, naer B..... Ze hebben ons dat niet gezegd; geloofd dat niet; God in den hemel! dat zou wel het eerste geweest zyn dat wy uit hunnen mond zouden gehoord hebben; maer een der gebuervrouwen kende den boer die hunnen huisraed en hen daer by heeft opgeladen en die woont op het dorp dat ik u genoemd heb, en daer zy ook naer toe gingen, volgens de pachter zegde. »

« Moeder Annemie, sprak Frans, ik moet u toch zeggen dat gy wat al te ligt oordeelt; dit is niet braef»

« Kind, ik zeg niets meer dan dat ik weet; doch

ik kan geene fierheid verdragen, en fier dat waren ze, en niemand uit de gansche gebuerte heeft ze met goede oogen kunnen zien. »

Dit laetste werd op eenen bitsigen toon uitgesproken.

Frans liet nu de samenspraek allengs verflauwen en deed ze zelfs eene geheele andere wending nemen. Hy sprak over den slechten tyd voor den ambachtsman, en over de duerte der eetwaren en soortgelyke onderwerpen, welke voor de arme lieden eene bron van eeuwigdurende redekavelingen zyn. Eindelyk zegde hy :

« Moeder Annemie, het is gedaen; gy kunt opstaen. »

Het vrouwtje stond van haren stoel regt en kwam zich, nieuwsgierig en als beschroomd over hare stoutheid, by de teekening voegen.

« Daer, moeder Annemie, zie eens of het u gelykt? »

«Wel, engeltje lief! wel schaepke! dat kan ik zoo niet zien! doch wacht, ik zal mynen bril eens opzetten. »

« Een bril met groote, ronde glazen en zonder veeren, welke men ook wel een nyper noemt, werd op den neus van het vrouwtje geplaetst, en deed haer aengezigt niet slecht aen het wezen van eenen ouden uil gelyken.

« Schoon! Mynheer Frans, schoon! sprak zy met eene neuzenstem, het gelykt als twee druppelen waters : ik zit er heel en gansch, zoo als ik ga en sta.. Maer zie! tot de holleblokken toe staen er op, en het spinnewiel! wel, God in den hoogen hemel! 't is verwonderlyk! en dit op zoo korten tyd! »

Frans na eenig geld in de hand der oude vrouw gestoken te hebben, deed zyn teekengerief by elkaer en stapte de deur uit. Wanneer hy reeds op de straet was, liep hem moeder Annemie nog achter na om te zeggen : « Mynheer Frans, als ge me nog zoudt noodig hebben, laet het my dan maer weten : ik zal zelve komen; het is niet noodig dat gy u zoo veel moeite geeft. »

« Goed, goed, moeder Annemie, » sprak Frans en hy stapte haestig voort, zich wel belovende alle de schoone dingen die de oude kwaedzegster hem

over het arme huisgezin verhaeld had, aen zynen vriend te verzwygen. Hy was bekwaem, dacht hy, om moeder Annemie in zyne woede te verbryzelen.

Walter was ongeduldig de terugkomst zyns vriends blyven afwachten. Hoop en vrees stonden op zyn gelaet te lezen, wanneer Frans binnentrad; doch de blyde uitdrukking van dezen laetste verhelderde weldra zyne angstvolle wezenstrekken. »

« Vriend, sprak Frans, uwe geliefde is in het dorp B... » en hy noemde hem hetzelve. Dan verhaelde hy, in eenige woorden, hoe hy verder achter alles geraekt was.

« o Vriend, ik dank u, zegde Walter, hem de hand drukkende, ach! ik had in uwe plaets willen zyn! gy hebt over haer hooren spreken van persoonen die haer gezien en bewonderd hebben. »

Frans antwoordde op dit laetste gezegde niet; hy wist te goed welke bewondering hy by moeder Annemie gevonden had.

« Nu, Walter, sprak hy, laet ons ontbyten; want ik heb dit tot hier toe vergeten... »

VIII.

WALTER AEN FRANS.

20 Juny 18..

Myn goede vriend,

Het is nu acht dagen dat ik u verlaten heb, en ongetwyfeld zult gy nieuwsgierig zyn om te weten wat er my gedurende dien tyd overgekomen is, en welke vrucht ik uit myne opzoekingen heb getrokken. Welnu, gy kunt u verheugen, myn vriend, vermits gy altyd in myne blydschap en droefheid deelt: de vrede begint in myne ziel terug

te komen, ik acht my byna volkomen gelukkig. Doch ik wil u alles in het lang verhalen: dit zal myn hart goed doen, en u, die u zoo veel aen myn toestand gelegen laet, ook vertroosten.

Verbeelden wy ons dat wy te samen op myne kamer te Antwerpen gezeten zyn, onze pypen rooken en een dier hartelyke gesprekken houden welke ons zoo dikwils uer en tyd hebben doen vergeten. Welnu, luister. Het is onnoodig u te zeggen dat, wanneer ik Antwerpen verliet, ik my regtstreeks naer het ons aengewezene dorp begeven heb. Het was een schoone dag. De zon praelde zoo heerlyk in den blauwen hemel, de boomen en planten waren zoo groen, de vogelen vlogen zoo dartelend door de lucht en hunne toonen doorsneden zoo blyvol de zuivere ruimte, dat ik my een stond, by het aenschouwen van dit schoon natuer-tafereel, den boezem als verligt voelde. Voorzeker, zoo niet op dit oogenblik iets dat nog krachtiger was, myne ziel overheerscht en my als voortgetrokken had, zou ik bekwaem geweest zyn om my den geheelen dag daer op het groene gras

uittestrekken en my in het aenschouwen der schoone natuer te verliezen. Gy weet welken indruk het bewonderen van het geschapene op myn hart kan maken. Doch eene onweêrstaenbare hand scheen my voortterükken en noopte my om het doel myner reize te bereiken. Hoe digter ik by het dorp naderde, hoe heviger my de boezem klopte en hoe grooteren angst ik in myn hart gewaer werd.

By het omkeeren eens smallen karwegs en niet ver van het dorp, zag ik eensklaps een klein schilderachtig hutje. Ik naderde tot hetzelve, en, myn vriend, zal ik u kunnen beschryven en doen kennen wat ik op dien stond in myne ziel gevoelde ?...

Naest de deur der kleine wooning was een meisje op eenen stoel neêrgezeten en scheen zich als in de weldoende stralen der zon te koesteren. Een donkere mantel omgordde hare leden. Haer hoofd rustte op een wit kussen dat achter tegen de leuning des stoels geplaetst was ; hare blonde lokken rolden golvend uit een klein mutsje op hare schouderen en naest hare hemelzoete wezenstrekken. Hare

zachtblauwe oogen waren half gesloten, en het scheen als of een zoete droom hare hersenen omvademd hield. Ik was stil tot voor haer genaderd en ik kon myn hart verzadigen met haer zacht wezen te aenschouwen. Dit meisje was Anna! — zoo is haer naem, myn vriend. — Dit meisje was die welke my zoo lang reeds de rust ontnomen heeft, dit meisje was myne zaligheid! De kleur haers aengezigts scheen my bleeker dan naer gewoonte en het kwam my klaerblykend voor dat eene onpasselykheid dit engelen lichaem had overvallen. Ik durfde mynen adem nauwelyks uit myne borst laten opkomen, uit vrees van het meisje uit die zachte sluimering te trekken. Eindelyk toch, als of hare ziel myne tegenwoordigheid gewaer werd, ontwaekte zy, en hare zachte blikken kregen eene uitdrukking welke my de ziel ontstelde en welke ik nimmer zal vergeten. Ik naderde en wat ik haer zegde, weet ik niet meer. Myn geest was als bedwelmd; slechts myne blikken konden spreken en myne gewaerwordingen te kennen geven. Althans Anna ver-

zocht my binnen te treden, en bragt my by haren vader die zich bezig hield met het arme huisraed in orde te schikken. De oude man herkende my weldra en het scheen dat myn bezoek hem eene innige blydschap veroorzaekte: hy drukte my de hand en verzocht my iets te nutten. Ik heb dat niet geweigerd, myn brave Frans, en heb den ganschen dag in het huis van Anna doorgebragt. Anna is ziekelyk. Heur vader denkt dat het ten gevolge is van de droefheid welke zy by het afsterven harer moeder gevoeld heeft. Wy hopen dat zy zich allengs zal herstellen. Ik zeg wy hopen, myn vriend; want weet dat ik met den vader van Anna reeds als met een innigen vriend verkeere. Ik bemin hem waerlyk uit het hart. Niet slechts omdat hy de vader van Anna is; maer ook voor de edele gevoelens welke in zyne brave borst besloten liggen. Het is geen boer, zoo als anderen, myn goede Frans; hy bezit een diep gevoel en heeft vele menschenkennis verkregen; dan dit heeft hem de ziel toch niet verbitterd, noch haet in zyn hart opgewekt. Hy heeft my de geschiedenis zyns

levens verhaeld: het is eene aeneenschakeling van ongelukken. Hy is slechts zestig jaer oud; doch zyn lichaem is versleten als ware hy reeds tot de tachtig jaren gevorderd. Hy heeft den grooten Veroveraer in zyne byzonderste veldslagen gevolgd. Hy heeft met hem Duitschland bezocht, en hy kan met my over myne geboortestad spreken en my myn vaderland herinneren. o Dit verschaft my een onuitsprekelyk genoegen! gy weet, myn vriend, hoe my de liefde des vaderlands ter harte gaet!.. Ook bestaen onze gesprekken meest in over Duitschland, over zynen zoon, dien Jaek waer van ik u reeds gesproken heb, of over Anna te redekavelen. Hy bemint Anna met eene vuervolle vaderliefde, byna zoo hevig als ik dien engel bemin. Frans! het is een heilig meisje; een meisje wier liefde alleen een sterveling voor eeuwig gelukkig kan maken. o Vriend, een nieuwe levensbaen is er voor my geopend; myne geestkrachten schynen als verdubbeld, ik heb byna schrik van my zelven.

Ik heb aen den vader van Anna te kennen gegeven dat ik voornemens ben eenigen tyd op het

dorp te verblyven om eenige studiën in de omstreken te maken. Het verheugt hem dat ik hem nog lang zal ten gezelschap verstrekken ; want hy zegt een groot vermaek in myne tegenwoordigheid te vinden.

Sedert eenige dagen schynt Anna merkelyk te beteren; zy is wel zeer zwak, doch zy schynt hare levendigheid te herwinnen. Dagelyks ontdek ik in haer meer schoone hoedanigheden. Zy bezit een natuerlyk, fyn verstand, dat met den conventionelen geest onzer steedsche pronktsters niet kan vergeleken worden. By Anna vloeit alles uit de natuer zelve voort.

Van myne liefde, myn vriend, is nog geen woord gesproken: ik durf niet; want ik vrees altyd dat ik my in myne hoop mogt bedrogen vinden. In een volgenden brief zal ik er u mogelyk breedvoeriger over kunnen spreken.

Vaerwel, *Uw hartelyke vriend*,

WALTER.

N. B. Zoo gy my antwoort, bestel dan uwen brief in de herberg : *den Rooden Arend*, waer ik myn verblyf heb genomen.

12.

IX.

WALTER AEN FRANS.

25 Juny 18..

Myn waerde vriend,

Gisteren was het een allerschoonste weder. Anna voelde zich merkelyk beter, en wy besloten met haer vader eene kleine wandeling in de omstreken te doen. Martha, eene oude vrouw welke Anna in hare ziekte oppast en wier geluk ik derhalve dagelyks benyde, bleef alleen het huis bewaren. Eene hemelsche uitdrukking was op het

wezen van Anna geschilderd : zy stapte stil en langzaem, en myn arm, welken ik haer had aengeboden, ondersteunde hare wankelende treden. o Myn vriend, wat gelukkige stond! het was de eerste mael dat hare fyne leden de myne drukten, de eerste mael dat onze harten zoo digt by elkaer klopten! Wat ik in myn boezem gevoelde, is onbeschryflyk. Nooit heb ik zulke vreugde, zulk innig leven in myne ziel gewaer geworden! o Myn vriend, hebt gy nooit ondervonden, wat het is voor de eerste mael de aenraking te voelen van den engel aen wien ons leven en onze ziel verpand zyn? van hare kleederen tegen de zyne te voelen schaven? van hare leden op de zyne te voelen rusten, en de warme uitwaseming haers lichaems met die van zich zelven te voelen vermengen? o Zoo gy dit ooit gevoeld hebt, dan weet gy welk geluk ik gesmaekt heb, met welk genot myn boezem is overgoten geweest!...

Wy zetteden onze wandeling langzaem en sprakeloos voort : de stilte werd slechts onderbroken door de stem des ouderlings, welke, met eene

tedere vaderzorg voor zyne dochter ingenomen, haer telkens vroeg hoe zy zich gevoelde en of haer de wandeling goed deed : « o, ja, vader » antwoordde zy met eenen beklemden boezem. Wy waren eindelyk in eené streek genaderd welke door de hooge boomen die haer omringden, belommerd was, en waer de zon slechts door het groene gebladerte eene zachte warmte verspreidde. Wy besloten daer te rusten. Ik opende myn schilderstoel en deed Anna daerop neêrzitten.

Heur vader ging zich eenige schreden verder, op den kant eener beek, in het mollige gras nederzetten, en scheen zich weldra in zyne gedachten en mymering als te verliezen. Ik plaetste my op den grond, naest Anna, en zat daer als in aenbidding voor eene godheid. Onze blikken waren op elkaer gevestigd en wy bleven eenen langen tyd in die woordelooze samenspraek. Eindelyk verstoutte ik my te spreken :

« Welnu, Anna, voelt gy u thans beter ? »

« o Ik ben niet krank, Mynheer Walter, het is slechts zwakheid welke ik gevoel.»

« Anna, sprak ik, hare hand vast grypende, mag ik u een verzoek doen ? »

« Doe dit, Mynheer, ik wensch slechts in iets u aengenaem te kunnen zyn. »

« Wel nu, Anna, noem my dan slechts Walter, niet dan Walter, hoort gy : ik ben uw heer niet en acht my zelfs onweerdig uw dienaer te wezen »

Anna bezag my met eenen blik welke my tot in het diepste der ziel drong : « Ik versta u niet... » sprak zy, en de schaemteblos bekleurde hare wangen.

« Ja, Anna, gy verstaet my, riep ik uit, want anders zoudt gy u zoo niet ontstellen ! o, Ja, gy begrypt het geheim welk ik zoo lang reeds in den boezem heb verscholen gehouden, en dat ik u echter moet openbaren ; want myne rust, myne vreugde, myn leven hangt er van af! o Anna ! moet ik u nog zeggen dat ik u bemin; dat myn hart sinds maenden lang aen niets meer denkt dan aen u; dat er buiten u te beminnen en uwe liefde te bezitten, geen geluk voor my meer bestaet ! o Ja, Anna, ik bemin u van het oogenblik dat ik u voor

het eerste mael gezien heb, en nu aenbid ik u als eene godheid. o Zeg my dat gy myne liefde niet versmaedt; zeg dat gy my ook... o Anna! myne liefde, myn eenig geluk!... »

Tranen rolden uit de oogen des meisjes, en myne hand drukkend, sprak zy :

« Walter, ik ook, ik bemin u en ik durf het u bekennen... Doch waertoe, zeg, zal ons die liefde dienen; waer toe zal zy ons leiden? Ik ben een arm meisje, Walter! »

« o Gy zyt de rykdom zelve, myne lieve! riep ik uit; het bezit uwer min is de grootsche schat die er op aerde te vinden zy!.. Dank, dank, Anna, gy bemint my! o ik ben gelukkig, en, gy ook, gy zult gelukkig wezen. »

En ik drukte eenen warmen zoen op hare hand welke nog altyd in de myne geklemd was. « o Laet af, Walter, zuchtte zy, spaer my, ik gevoel my zoo zwak, en de aendoening welke ik in myne ziel gewaer worde, zal myn lichaem doen bezwyken. »

Ik zweeg een oogenblik en ging zachter voort : « Moed, myne lieve Anna, schep moed; uwe ge-

zondheid zal terugkeeren, en dan zullen wy gelukzyn. De toekomst is ons zoo schoon! wy zullen immer by malkaer blyven; gy zult myne echtgenoot worden; uw brave vader zal ook myn vader zyn en zal ons nooit begeven. Zoo gy het land verlaten wilt, waer gy niet dan ongelukken onderstaen hebt, hoeft gy slechts een woord te spreken, en wy trekken naer Duitschland; en daer vindt gy in de myne uwe moeder terug, en myne zuster zal u eene gezellin wezen. o Uwe harten zullen elkaer verstaen; want zy ook, zy is een engel. Daer, Anna, daer kunnen wy onze dagen in geluk en vrede doorbrengen... »

« Zwyg, zwyg, Walter, sprak Anna, o zwyg en stel my geen geluk voor, welk ik mogelyk nooit zal kunnen smaken... Kom, gaen wy terug naer huis.. Vader, riep zy, willen wy terugkeeren ? »

De gryzaerd schoot, op Anna 's geroep, uit zyne mymering, rigtte zich met moeite op en antwoordde :

« Gaen wy, myne dochter. »

Anna vatte mynen arm en liet zich, als afgemat,

op myne borst rusten. o Myn vriend, met welke blydschap, met welke hemelvreugde voelde ik dien zaligen last op myn hart wegen ! o ik was hoogmoedig op dit oogenblik, en de gansche wereld en al wat schoon is, de kunst zelve, scheen my klein en nietig ! o Gy hadt moeten zien, myn brave Frans, met welke trotschheid ik myn hoofd ophief, met welke fierheid ik myne stappen in het mollige gras neêrzette ! Een wereldveroveraer kan geen grooteren hoogmoed bezitten, dan ik op dien stond in myn hart gevoelde ; en toch had ik het grootste goed, iets dat my meer als de gansche wereld waerd was, niet veroverd : was het hart myner geliefde aen my niet !

Wanneer wy naer huis gekeerd waren, werd Anna genoodzaekt zich te bed te begeven. De vader schreef dit aen de vermoeijenis der wandeling toe en stelde vast een andermael dezelve korter te maken. Doch het was zoo veel niet de wandeling, als wel de hevige gewaerwordingen en zielsontsteltenis welke Anna's krachten uitgeput hadden.

Den geheelen dag bleef ik by hare bedsponde

zitten, en wat wy elkaer zegden, en wat wy dachten en droomden, myn vriend, kan ik u niet verhalen. Wat al schoone plannen wy gevormd hebben, wat al uitstortingen des harten van beide kanten geschied zyn, kunt gy mogelyk u inbeelden; doch herzeggen, kan ik niet. Uwe inbeelding doe u gelykelyk het verhael, welk ik u gedaen heb, bevroeden : het is koud, yskoud in vergelyking met hetgeen ik in myne ziel gevoeld heb.

Het is acht ure des morgens. Ik sluit mynen brief, bestel hem aen den bode, en ik ga myne geliefde, ik ga Anna vinden.

Vaerwel,

Uw getrouwe vriend,

WALTER.

X.

FRANS AEN WALTER.

1 July 18..

Bravo! myn goede Walter, Bravo!... Gy zyt gelukkig!... uwe liefde is met wederliefde beloond! o Dit gedacht maekt my ook gelukkig, ja, dubbel gelukkig: ten eerste omdat uwe vreugde, zoo als gy weet, immer myne vreugde is, en ten tweede omdat ik, uw geest nu hersteld ziende, my ook zal toelaten myne gewoone opgeruimdheid te hergrypen.

Myn vriend, ik verzoek u eens myne laetste brieven, welke ik u over eenige dagen geschreven heb, te herlezen. Gy zult, nu uw hart bevredigd is, er uw getrouwen vriend niet in erkennen. Ik die altyd zoo bly, zoo ligtveerdig spreek en schryf, en zelfs de gewigtigste zaken geerne met losheid behandel; ik heb mynen geest moeten geweld aendoen om u op statigen toon, en als een zedemeester, lessen voortehouden en raed te geven... Waerlyk ik heb daer, zoo als men zegt, een aerdig figuer gemaekt.

Ik heb uwen laetsten brief meer dan eens herlezen, myn brave Walter. Weet gy wel dat hy de stof voor een lief dichtstukje bevat? Ik heb er niet kunnen toe besluiten zulke schoone dingen verloren te laten gaen, en heb derhalve aen onzen veelbelovenden letterkundigen vriend Marten het onderwerp opgegeven : gy verstaet ligt dat ik de namen der echte persoonaedjes verzwegen heb. Reeds is er een lief stukje op gemaekt, dat onlangs zal gedrukt worden. Ik zal het u overzenden : Anna is mogelyk aen de poëzy gevoelig; gy kunt het haer voorlezen. Dit zal u voorzeker nog een stap te meer in

haer hart doen winnen.. Maer! wacht, ik herinner my er eenige verzen van; ik wil ze u overschryven:

De lucht was klaer en zuiver,
De zon, in godenprael,
Verhief zich aen den hemel;
En hare gulden strael
Doordrong de groene velden
Met koesterenden gloed,
En scheen zich, als met wellust,
Te spieglen in den vloed.

In 't schaûw der frissche linden
Zat Lisa, en haer oog
Tuerde in den blik van Karel
Die smeekend voor haer boog.
Des meisjes boezem hygde,
Des jonglings harte sloeg,
Wanneer het teedre meisje
Den blik zóó op hem sloeg.

Doch beide bleven spraekloos:
Een enkle hartezucht
Vloog soms met 't windje henen
En gaf hun boezem lucht.

« o Liza, zuchtte Karel!
En verder sprak hy niet;
Een blos bekroop zyn wangen,
Een blos die schaemt verried.

Des meisjes oog werd gloeijend
En tuigde van den brand
Die in haer ziele blaekte;
De jongling greep haer hand
En bragt die aen zyn lippen:
« Myn Liza! riep hy, neen!
Ik kan niet langer leven
In angst en droef geween!

« o Meisje, 'k moet u zeggen
Wat drift myn ziel doorboort,
Hoe my de min doet lyden,
Hoe my.....

Verder ken ik het niet van buiten, myn lieve vriend; doch ik kan u verzekeren dat het einde waerlyk schokkend, hartroerend, zieltreffend is. Gy zult my, hoop ik, het berymen uwer liefde niet kwalyk afnemen, niemand zal u toch onder het

kleed van Karel erkennen; en ik ben zeker dat gy dit voorwerp aen onzen letterkundigen vriend niet zoudt hebben willen benyden: kunstenaers, gy weet het, moeten elkander behulpzaem zyn.

Onze kunstmakkers, myn vriend, want ik veronderstel dat gy reeds aen hen eens gedacht hebt, onze makkers zyn allen nog dezelfde. Zy doen buitengewoonen voortgang in het rooken, zingen, luijerikken en meer andere deugdzame bezigheden. Zy verlangen sterk om de schoone studiën te zien, die gy van uw reisje zult terugbrengen: ik vrees dat hunne hoop een weinig zal te leur gesteld worden. Gisteren vroegen zy of gy my over uwe kunstbezigheden niet schreeft. Ik ben van zin geweest hen te zeggen dat het, volgens uwe berigten, schynt dat de schoone natuer deerlyk verslecht is; dat er weinig meer in onze omstreken bestaet, dat nog verdient nagebootst te worden. By myne ziel! daer zyn er die dom genoeg zouden zyn om my te gelooven, zoo ik hun zegde dat de Engelschen alle de schoone landgezigten hebben opgekocht, gelyk zy met de gothissche

meubelen gedaen hebben..... Myn vriend, en dit is nu buiten spot, het hart bloedt my bywylen, wanneer ik nazien wie er al hoogmoed bezit om kunstenaer te worden : jongelingen die slechts zouden kunnen dienen om eenig gemakkelyk en ongekunsteld handwerk te verrigten, hebben de verwaendheid de kunst te willen beoefenen ; de kunst, welker naem alleen zy nog niet bekwaem zyn te begrypen ! de kunst, Walter, waer voor wy ons knielend in het stof buigen, schynt voor hen een ligt speelwerk. Nauwelyks bekwaem om eenige onberispelyke lynen te trekken, vatten zy het penseel aen en beginnen doeken en panneelen te bekladden. De grondbeginselen zyn voor hen te langdurig, te droog, te schoolmeesterachtig : zy willen liever, zeggen zy, hunnen jeugdigen geest, hunne inbeelding laten werken : zy moeten schilder zyn!... En dan, wat andere kennissen betreft, daer bemoeijen zy zich niet mede : geschiedenis, letterkunde, zyn ydele woorden voor hen ; dit gaet hen niet aen... Boeken nemen zy nooit in handen ; dan toch, ik bedrieg my : *Paul De Kock, Pigault*

Lebrun en nog schooner dingen kennen zy van buiten : daer maken zy hunne studie van, daer worden zy geleerd in; in andere schryvers willen zy zich niet verdrieten. En waerlyk zy hebben geen al te groot ongelyk : volgens zy de schilderkunst begrypen, hebben zy volstrekt geene kennissen noodig. Om bierpotten, glazen en ander huisgerief te schilderen, moet men geene statige schriften doorlezen. Hoe zy zich in de maetschappy te gedragen hebben, dienen zy ook niet te weten; verwaendheid is hun genoeg, en toch een schilder moet immers aen een wild mensch gelyken. Zyne kleederen mogen, wat zeg ik, moeten, om kunstenaer te toonen, besmeurd en gescheurd zyn; zyne hairen mogen niet gekemd worden, in een woord men moet slodderig, walgachtig zelfs voorkomen; dit is immers het teeken van waer *genie !!*... Dit zy voor den beginneling. — Wat den meergevoorderde betreft, die heeft een andere levenswyze aengenomen : hy blyft wel even onwetend; doch zyne kleeding ondergaet eene volkomene verandering; hy wordt een hoofsch

jonker, een springer; hy rydt in een *tilbury*, of los te peerd, en gaet nooit uit zonder sporen aen de laerzen te hebben. De wereld, zegt hy, eischt dit aldus. Het is mogelyk; doch bekennen wy, lieve vriend, dat de kunst slechts eenvoudigheid behoeft. Maer wat zeg ik : kunst! begrypen zy die? neen !... Voor hen is de heilige kunst een stiel geworden, meer niet. — Doch ik zal dit onderwerp een andermael wyd en breed behandelen.

De liefde, myn brave Walter, belette u niet, nu en dan, aen uwen getrouwen en verkleefden vriend te denken.

Vaerwel,

Uw getrouwe

FRANS.

Wanneer Walter dien brief ontving, kwam hy juist van zyne geliefde. De jongeling was mistroostig. De ziekte van Anna was sedert eenige dagen verergerd; haer lichaem had hevige smarten te onderstaen, en alle die pynen vielen te gelyk op Walters hart. De blygeestige brief van Frans

maekte den armen jongeling nog treuriger. Hy nam het echter zynen vriend niet kwalyk af; want hy was te wel van zyne goede gevoelens en toegenegenheid, waer hy zoo dikwils bewyzen van gegeven had, overtuigd.

Walter bleef dien ganschen nacht aen Anna denken.

XI.

Lieve lezer of lezeresse, gedoog dat ik hier myn verhael een weinig staek, om u eenige bemerkingen medetedeelen, welke my, by het nadenken der laetste hoofstukken, in den geest gekomen zyn. Ik vind my waerlyk genoodzaekt uwe toegevendheid interoepen.

Wanneer ik myn verhael begon te schryven,

had ik voorzeker een gedacht, zoo als elk letterkundige welke niet uitsluitelyk voor zyn eigen vermaek werkt. Deze gedachte was verre van in zich een wysgeerig nadenken te besluiten, en onder het luchte kleedsel eens verhaels, een dier groote waerheden te doen schuilen, welke den ziekelyken toestand onzer maetschappy verraden. Ei lieve! wat kan myne stem by het dwaes geluid eener menigte, die hare wilde zangen gestaeg in de lucht doet rondgalmen? Wat zou een enkele zuivere toon tusschen het valsch gerammel van eene party verdwaelde schreeuwers te weeg brengen? o Niets! en daerom ook heb ik het niet willen wagen. Ik dacht dan alleenlyk een eenvoudig verhael samentestellen, waer de gewoone man; —want al wie met de aengenomene schoonheden, hoe misselyk die dan ook voorkomen, niet bekend is, wordt een gewoon en ongeleerd mensch genoemd; — waer de gewoone man, zeg ik, mogelyk eenig vermaek zou in gevonden en eenig nut uit hebben getrokken. Dit doel te bereiken, scheen my niet moeilyk. Ik had slechts de natuer voor

oogen te nemen, en die alledaegsche dingen, welke te dikwils gebeuren om nog indruk op de menigte te maken, wier hart, om zoo te zeggen, verstaeld is, in eenen eenvoudigen styl en trant voor te schetsen. De gewoone man begrypt zulke dingen nog.

Ik zag weldra dat, om zulk een doelwit te treffen, ik geene pracht moest ten toon stellen; dat ik gerust die verlokkende beeldspraek welke zoo goed aen het gehoor en zoo weinig aen het hart spreekt, kon daerlaten, en er my niets anders te doen bleef dan myn verhael op het papier te laten vloeijen, zoo als ik hetzelve, by winter avond aen het vuer gezeten, aen den eenen of anderen braven vriend zou verteld hebben. Vond nu de wysgeer ziekelyke wonden, zonder hulpmiddelen daer nevens, aengeduid; vond de minnaer van schoone letteren geenen styl die hem het oor en den geest bekoorde; vond de romantische droomer geene tafereelen die hem dieper in zyne verbeeldingen konden dompelen; — dit was myne schuld niet. Myn onderwerp, zoo als ik het had daergesteld, vergde van my niets anders dan verstaenbaer te

zyn, de eenvoudige harten trachten te ontroeren; en hun soms eenige leerzame dingen te doen gevoelen.

Ja, lieve lezer, zulkdanig was myn ontwerp, en ik moet u met schaemte bekennen, dat ik, niettegenstaende myn goed voornemen, in de laetste hoofdstukken hiervan eenigzins ben afgeweken; doch ik heb mynen misslag gezien en ik ben geen verharde zondaer; de bekeering volgt weldra.

Voor u dan, eenvoudige burger, voor u is dit myn boek bestemd. Gy alleen zyt bekwaem om te gevoelen al het hevige, al het hartknypende dat er in het gemoed eens brave woonen kan. Gy alleen zyt bekwaem om door uw ongekrenkt gevoel, aen myn verhael bytezetten datgene welk ik u in geene langdradige en gebloemde volzinnen afschilder. Hy die zyne leden op de fluweelen kussens uitstrekt; hy die des winters tegen de koude en in den zomer tegen de hitte beschut is; wiens weeke vingeren by zomerdag door fyne zyde tegen de roesting der zon, en des winters door warmen bont tegen het klieven beschermd zyn; die zyne voeten

nooit by slecht weder in het slyk der straten drukt; die nooit door den sneeuw wandelt, wien de brandende stralen der zon, noch de arbeid ooit het zweet ontpersen; wiens grootste ongelukken slechts de werkeloosheid en de verveling zyn; o neen! voor hem is dit boek niet geschreven: hy kan dit niet verstaen. Het denken slechts aen eene arme wooning, is hem walgachtig; de armoede is voor hem door eenen reuk omgeven die hem het hart verflauwt, en zoo een arme mensch met deszelfs versletene lompen, zyne kleederen aenraekte, zou hy van deze eenen afkeer krygen en ze voorzeker van zyn teder lichaem schudden. Er moeten andere dingen voor zynen geest opgedischt worden; met hem moet men voorzigtig te werk gaen, en zoo men iets wil zeggen, moet het met omwegen geschieden; ja, de bitterste drank moet hem nog in gouden schalen worden voorgeschonken. Wel nu, indien ons de lust bekruipt, zullen wy hem ook wel eens iets voordragen, en wy zullen het met zorg en vooruitzigt doen; want zyn zenuwstel is zoo slap, en valt zoo ligt in duigen.

Doch laten wy dien uitstap, welken onze lezer ook gerust mag overslaen, en keeren wy tot ons eerst gezegde terug.

Die brieven van onzen mogelyk al te gevoeligen Walter, en die spotreden van Frans, zullen u voorzeker niet zeer behaegd hebben. De draed onzer geschiedenis is er wel niet door onderbroken geweest, wy zyn wel altyd voortgestapt; doch onze gang is zoo vry, zoo onverhinderd niet gebleven. Wy hebben zoo naekt de wonden des ongeluks niet meer kunnen tasten. Dunkt u dit ook niet?...

Ja, zoo is het, ik beken het; doch, zie hier de menschelyke zwakheid: wy begaen niets of zoeken en vinden er eenigzins verschooning voor. Ik heb de myne reeds lang gevonden. Ik kon u nu ook wel zeggen, dat ik dit alles met voordacht gedaen heb; doch ik heb liever myne zwakheid te bekennen, dan de waerheid te bewimpelen. Denk dan, lieve lezer, zoo als ik, dat die laetste hoofdstukken daergesteld zyn als eene verpoozing, als een oogenblik waerop het u toegelaten is geweest adem te halen. Denk dat gy met my een groot ziekenhuis bezocht

hebt, en dat wy, by het uitstappen eener zael, een oogenblik stil gehouden, elkaer bezien, en een woord van medelyden over de ongelukkigen hebben gewisseld, voor wy den voet in de volgende plaets stelden, om andere rampen te gaen bezigtigen. Dit zoo aengenomen zynde, stappen wy voort.

XII.

Het was op eenen zondag namiddag. De vespers waren geëindigd, en Anna's vader trad uit de dorpkerk. De ouderling scheen weemoedig en stapte traegzaem voort. Hy had zyn hart voor den allerhoogste uitgestort; hy had zyn lyden te kennen gegeven aen hem die men ons als de vader der bedrukten voorstelt; hy had Gode zynen nood

geklaegd en hem zoo vurig gesmeekt medelyden met hem te hebben, zyne arme dochter te doen genezen, en hem toch dien laetsten schat, dit meisje dat door hare deugden zyn vaderhart fier maekte en door hare zachtheid hem zyne afgestorvene gade deed gedenken, niet te willen ontrooven. Dit gebed had het hart des gryzaerds goed gedaen, en hy voelde hier door zyne ziel, zoo niet opgeruimd, ten minste bevredigd. Hy was eenige stappen uit het dorp verwyderd, toen een pachter, die in dezelfde rigting wandelde, de hand zacht op zynen schouder plaetste en hem aensprak :

« Goeden dag, Pieter, hoe gaet het ? »

De ouderling bezag den aenspreker en antwoordde :

« God zy geloofd, pachter Neel, het kon erger zyn. »

« Dit is my wel, Pieter, en hoe gaet het met Anna ? »

De ouderling voelde zich de tranen in de oogen komen :

« Dit kon beter zyn ; ik vrees dat ik dit meisje nog

zal verliezen. Zy wordt van dag tot dag kranker. »

« Zoo, zoo, sprak Neel met eenen plompen grimlach, zoo, zoo; maer zy is toch zoo ziekelyk niet of zy heeft nog liefdegrillen in het hoofd. »

Pieter scheen dit gezegde niet wel te verstaen; hy bezag zynen medespreker met eenen blik waer terzelfder tyd nieuwsgierigheid, verontwaerdiging en gevoel van hoon in geprent stonden. De pachter scheen dien blik eenigzins te begrypen; want hy ging op eenen voorzigtigeren toon voort:

« Gy weet, Pieter, dat wy altyd vrienden geweest zyn, niet waer?...

« En verder? » vroeg de ouderling.

« Welnu, het is door die oude vriendschap dat ik my genoodzaekt vind, u iets te verklaren dat my reeds lang op het harte ligt, en u tegen het kwaed te waerschuwen. »

« Spreek duidelyker, onderbrak de ouderling met ongeduld, ik versta u niet. »

« Wel dan zyt gy wel deerlyk verblind, antwoordde Neel, en ik beklaeg u!... Welhoe! gy ziet niet dat dit jong heertje, dat den ganschen dag

in uw huis doorbrengt, op uwe dochter verliefd is, en dat hy het meisken wil ongelukkig maken; want, ik vraeg het u, wat anders toch hebt gy van eenen steedschen springer te verwachten ?... »

Pieter voelde zich het bloed naer het hoofd klimmen, en hy had de grootste moeite om zyne verontwaerdiging tegen te houden :

« Neel, sprak hy, zich zoo veel mogelyk bedwingende, gy zyt een kwaedspreker; gy bekladt de eer eens jongelings dien gy niet kent; gy lastert myne dochter, en gy ontroert my de ziel met valsche aentygingen... Ja, gy durft de goede faem van Anna aenranden !... »

« o Ik ben het niet, die de eer uwer dochter zal te naspreken, antwoordde Neel, half door de statige woorden des ouderlings ontzet; doch ik heb u willen verwittigen : het dorp is er vol van, en men spreekt schand over u. Zoo gy myne verwittiging kwalyk opneemt, het is myne schuld niet : als oude vriend, heb ik mynen pligt willen kwyten. »

« Als oude vriend! herhaelde Pieter met een

treurigen grimlach, als oude vriend! gy zegt wel; het is de eerste proeve die ik van uwe vriendschap ontvang, en ik verzoek u, zoo gy my geene andere bewyzen uwer toegenegenheid kunt geven, de zulkdanige die my het hart verscheuren, dan ook maer te vergeten... »

Hier op liet Pieter den pachter staen en vervoorderde zynen weg. Neel mompelde nog eenige voor den ouderling onverstaenbare woorden en trok insgelyks henen.

Wanneer Pieter zich alleen bevond, dacht hy het nieuws na, welk men hem daer zoo onbewinpeld, zoo onbarmhartig, zoo plomp had medegedeeld. Hy bekloeg zich weldra, de brave ouderling, over het barsche antwoord welk hy gegeven had; doch de woede had hem vervoerd en zyne bezadigheid had hem, by zoo lage aentygingen, verlaten. « En toch, dacht hy nu, wie weet?.. het is niet onmogelyk; maer, neen, Walter is een deugdzaem jongeling; ik heb te wel zyn hart leeren kennen, om hem van eenige lage daed te durven vermoeden... En, zoo genomen er liefde tusschen

hem en myne dochter bestond, welnu, dit was toch geene euveldaed. Ongelukkig, ja, zou het zyn; want, God! God!... ik wil die zaek onderzoeken. »

De ouderling scheen, by dit ontrustend nadenken, als nieuwe krachten in zynen geest te voelen dalen; hy zette zynen weg met vuer voort en genaekte weldra aen zyne huizing. Anna zat met Martha en Walter aen de deur, op de komst des ouderlings te wachten :

« Walter, sprak de gryzaerd, myn vriend, ik moet u iets zeggen, ga met my binnen. »

Walter gehoorzaemde en volgde den ouderling in huis.

Pieter liet zich op eenen stoel nedervallen, deed teeken aen Walter van ook te zitten en bleef eenige oogenblikken sprakeloos rusten. Eindelyk zyne blikken in die van Walter sturende, en hem de hand grypende, sprak hy :

« Walter, gy weet dat ik u bemin als een waren vriend, dat ik u grootacht; toon dat ik my in myne toegenegenheid niet heb misgrepen en antwoord

onbewimpeld op hetgeen ik u ga vragen: « bemint gy myne dochter?... »

De jongeling verbaesde niet en antwoordde:

« Ja, vriend, ik bemin haer, en zy bemint my... Ik durf u dit openlyk bekennen, en zoo gy my die vraeg niet voorgesteld had, zou ik u van daeg zelfs de belydenis onzer liefde gedaen hebben: ik was daer met Anna van overeengekomen... »

Die stoute spraek scheen den ouderling als te verstommen; zyne hand liet die van Walter los, en zyn hoofd zakte op zyne borst: hy bleef eenige oogenblikken zonder spreken; eindelyk zuchtte hy: « En zy bemint u, zegt gy!... God! zyn er dan nog geene ongelukken genoeg op myn hoofd neêrgevallen! waertoe zal die liefde myne arme dochter leiden!... o Walter, indien gy een man van eer zyt, beloof my dan Anna te vlugten en u te verwyderen? Ik smeek het u! »

« Wat zegt gy, myn brave Pieter, riep Walter, wat zegt gy? gy kent my dan niet, wat vreest gy? »

« Ik voorzie u beider ongeluk, was het antwoord. Anna, is een arm meisje; gy, ik geloof het

zyt opregt in uwe liefde; doch die liefde is mogelyk op geene vaste gronden gevestigd, en eens zal de blinddoek u van de oogen vallen, en dan is Anna zeker en gy denkelyk ook ongelukkig. »

« Pieter, sprak Walter met statigheid, myne liefde is geen losse gril die my het hoofd verward heeft; myn drift is op onvergankelykheid gevestigd, op de deugd, op de goede gevoelens, op het hart van Anna! zy zal myne bruid worden, zoo gy my harer waerdig acht, en ik zweer voor God, u en haer gelukkig te maken. »

De ouderling bleef in gepeinzen verzonken. Een stryd, een hevige stryd ging er in zyne ziel om, en het menschelyk opzigt scheen met zyne liefde voor Anna en zyne vriendschap voor Walter te kampen. Eindelyk rigtte hy het hoofd weder op, en met geestdrift de handen van Walter grypende, sprak hy: «Welnu, myn vriend, ik geloof u; want anders zou ik aen de deugd moeten twyfelen, en myne rampen hebben my, God dank, dit geloof nog niet benomen. »

Walter viel in de armen des ouderlings : « o

Myn vriend, riep hy, of liever myn vader; ja, gedoog dat ik u dien naem geve, ik dank u. Gy schenkt my het leven! o laet toe dat ik Anna van ons geluk verzekere! »

« Dit niet, Walter, sprak de ouderling, hem tegenhoudende; Anna is krank, zeer krank, myn vriend, en uwe ziel is op dit oogenblik niet bezadigd genoeg om haer dit aentekondigen. Zy zou zich te zeer ontstellen, spaer hare zwakheid toch!... »

« Ik zal u gehoorzamen, sprak Walter; doch zy zal ligt op myn gelaet lezen wat geluk ons overgekomen is... »

Eenige oogenblikken later traden Anna en Martha binnen. De vader bezag zyne dochter; doch sprak geen woord. — Arm kind, dacht hy, o dat u het geluk nog een weinig op uwe laetste levensdagen verzelle; neen, ik wil u dit niet benemen. De kwaedsprekendheid zal er my om vervolgen, mynen eerlyken naem besmetten; welnu, ik heb liever dit alles te verdragen, dan u eene enkele gelukstrael te ontnemen. Dat zy gerust, die ryke pach-

ters, die edelmoedige vrienden, schand over ons spreken; dat zy gerust des avonds in de herberg onze namen tusschen hunne slemperyen bespotten en onze zuivere faem bekladden; dit raekt ons niet: ons geweten is onbevlekt, en het geluk myner dochter is my meer waerd dan het menschelyk opzigt, dan de schande welke lage en schynheilige zielen op ons kunnen werpen... o, Nu eerst ken ik ten volle welke vrienden ik had! Ja, die Neel, welken ik gedurende mynen tyd van voorspoed zoo veel goed gedaen heb, en op wiens erkentenis ik had durven rekenen!.. o ja, hy heeft er my daer een schoon bewys van gegeven. Verzachting in mynen nood kan hy niet toebrengen; neen, daer denkt hy niet aen : zyne vriendschap vordert dit niet; maer om my het hart te komen verbryzelen, daer is hy voor bekwaem; ja, dit zyn de proeven welke hy van zyne vriendschap kan geven! Verachtelyke vrienden die slechts daer zyn, wanneer er ons treurige, hartverscheurende en hoonende dingen te zeggen zyn...

Bekennen wy, lieve lezer, dat de ouderling, in

deze omstandigheid, wel eenigzins te verre door zyne verontwaerdiging vervoerd was, en dat hem zyne gewoonelyke toegevendheid een oogenblik verlaten had. Dan, wie is vry van gebreken en altyd meester van zyne gewaerwordingen ?.. Pachter Neel had, wel is waer, zyne vermaning wat al te hoonend voorgedragen ; doch hy oordeelde op het uitwendig, zoo als de meeste menschen; hy kende de brave inzigten van Walter niet ; hy wist niet welke zuivere gevoelens, welke eerbaerheid in Anna's hart woonden, en zyne oordeelvelling was door die onwetendheid vervalscht. Iets nogtans waerdoor Neel zich hoog pligtig maekte, waren de onbeschaemde samenspraken welke hy niet ophield, sedert dien dag, over Pieter en zyne dochter te houden. Hy wilde zich hier door wreken, de laffaerd. Dit was oorzaek dat eenige dagen later de kwaedsprekendheid het gansche dorp door verspreid werd. Wy zullen het verhael hier van aen onzen lezer sparen. Hy zal zich ligt kunnen inbeelden, wat al beschimpingen de ongelukkige gryzaerd en de arme Anna te onderstaen

hadden. Wat Walter betreft, hy werd met den vinger nagewezen. De jongeling echter, door de liefde van Anna gesterkt, verachtte die lage en laffe bespottingen.

XIII.

De beschimpingen, waeraen de persoonen van het arme huisgezin ten prooi bleven, waren niet in staet om hun inwendig geluk te vernietigen. De vader voelde er zich het hart door benepen; doch hy vergat die kwelling, wanneer hy het stille genoegen en de tevredenheid zyner dochter bespeurde. Die laffe smaed was niet sterk genoeg om tegen de liefde die hy Anna toedroeg,

optewegen. Hy zag de jongelieden gelukkig, en dit was hem genoeg. Anna, door de ziekte en door hare liefde voor vader en minnaer, als het ware, van alle wereldsche zorgen ontheven, scheen zich met niets meer te bekreunen. Dit deed den gryzaerd goed; want het meisje had hem zoo dikwils den boezem verscheurd, wanneer zy, aen hunnen armen toestand denkende, de toekomst met zoo grooten schrik te gemoed zag. De vader bewaerde nu alleen zyne droefheid in het hart; en schoon hy van dag tot dag zyne kleine geldmiddelen zag inkrimpen, deed hy al zyn best om Anna hier omtrent geen de minste onrust of voorzorg te doen gevoelen. De liefde van Walter scheen des meisjes gansche ziel te vervullen.

Het schoone jaergetyde had eenigen tyd aen Anna 's ziekelykheid weldoende geweest, en de hoop van haer zien te genezen, had het hart van haren vader en van Walter vervuld. Die betering nogtans was louter schyn geweest; want eensklaps had de ziekte met eene grootere hevigheid hernomen, en Anna kon het bed niet meer verla-

ten. Den ganschen dag bleef Walter aen hare bedsponde en trachtte, door alle mogelyke middelen, haer heure pynen te doen vergeten. Hy sprak haer van zyne liefde, van het geluk en de rust die hen beide te wachten stonden, en die hen al de vorige droefheid zouden doen vergeten. Anna was gevoelig aen dit alles; doch wanneer zy Walter zich in alle die droomvolle verbeeldingen zag verliezen, dan beliep er soms een zachte grimlach hare wezenstrekken, en die grimlach gaf duidelyk te kennen, dat het meisje aen dit geluk wanhoopte, en den staet harer krankheid bevroedde.

« Walter » sprak zy, zekeren dag, haren minnaer toe, « myn vriend, laten wy die schoone verbeeldingen varen en ons niet langer over onzen toestand bedriegen. Myn lichaem, ik voel het, wordt dagelyks kranker, en myne krachten begeven zich ten volle. Ik zal niet meer genezen, Walter. Welhaest zal ik de aerde moeten verlaten en myne arme moeder in het graf gaen vervoegen. o Zy wenkt my reeds lang, myne dierbare moeder... »

's Meisjes stem was by het uiten dier woorden

allengs gevoeliger geworden, en de tranen waren bereid op hare wangen te lekken.

Walter voelde zich de ziel als verscheurd; nooit had hy Anna met zoo veel nadruk en verzekering over haer ongelukkig lot hooren spreken; hy had zich nooit ingebeeld, dat zyne geliefde hem mogelyk door den dood kon ontroofd worden. De woorden van Anna troffen hem dan ook zoo sterk, dat hy het aengezigt in de handen liet zakken, om de tranen die hem overvloedig uit de oogen stroomden, te verbergen. Anna bezag hem met een hemelsch medelyden, en hem hare bleeke hand toereikende, sprak zy :

« o Walter, dat u myne reden toch zoo niet bedroeve : gy doet myn lyden hier door nog vergrooten. o Myn vriend, gy weet niet wat al onrust er in myn boezem schuilt! hoe my het hart benepen wordt, wanneer het denkbeeld van Jack, van mynen edelmoedigen broeder, my in den geest valt, en ik het lot myns ongelukkigen vaders nadenk. »

« Dat u dit nooit bekommere, myne geliefde, sprak Walter, ben ik daer niet om voor u beide

te zorgen ? » En de jongeling borst uit in tranen.

« Walter, heb toch moed en vermeerder, door uwe smart, myn lyden niet ! » klaegde Anna.

De jongeling deed zich geweld aen, om zyne tranen te stutten, en zag met bitter medelyden op zyne geliefde. Deze ging voort :

« Ja, myn vriend, laet my verder spreken, ik heb dit noodig : het is my eene verligting, u myne smarten te doen kennen. Wanneer myne laetste levensuer daer zal zyn, zal ik mogelyk er de kracht niet meer toe bezitten. »

« Anna, Anna, snikte Walter ! gy zult niet sterven ! God zal medelyden met u hebben, met u, arm schepsel, die niet dan ongelukken op de wereld gekend hebt ; hy zou onregtveerdig zyn, zoo hy u slechts den beker des weedoms teenemael had doen ledigen om u nimmer eenen teug aen de gelukschael te laten drinken. »

« Gy bedriegt u, Walter ; ik heb, wel is waer, veel geleden, groote ongelukken zyn op myn hoofd neergevallen ; doch uwe liefde heeft het my alles doen vergeten, en het geluk dat ik in de laetste

maenden myns levens zal genoten hebben, schynt my eene ryke belooning voor alles, wat ik, gedurende mynen ongelukkigen levensloop, heb onderstaen. o Ja, myn vriend, met blydschap zou ik sterven, zoo de gedachte der droefheid, welke myn arme vader over myne dood zal gevoelen, my den geest niet ontruste. »

« En ik dan, Anna ! gy vergeet my ? gy zult dan geen hartzeer gevoelen met my te verlaten? »

Eene bovennatuerlyke uitdrukking stond op de trekken van Anna geprend ; zy antwoordde :

« Twyfelt gy daer aen, Walter, wanneer ik u gezegd heb, dat uwe liefde my de smarten van mynen ganschen levensloop heeft doen vergeten?.. »

Overvloedige tranen volgden op deze woorden.

« Genoeg, Anna, genoeg! » zuchtte Walter, en hy zoende het blanke voorhoofd zyner geliefde.

Als of die samenspraek Anna 's laetste krachten had verslonden, werd het zigtbaer, dat hare staet merkelyk verzwakt was. Gedurende het overige des dags, sprak zy weinig. Zy klaegde niet; doch het was ligt, te bemerken, dat haer lyden van stond

tot stond vergrootte. Tegen den avond, deed zy Walter en haren vader by heur bed komen. Walter was neêrslagtig, en de oogen des ouderlings waren rood van weenen. Anna staerde hen met flauwe blikken aen, en sprak :

« Myn goede vader, en gy Walter, ik moet u beide eenen eeuwigen vaerwel zeggen; want ik voel dat myn stervensuer nadert; zeg Jaek, zeg mynen armen broeder, voor my, vaerwel... »

De ouderling stortte op zyne kniën voor het bed neder: « Anna, Anna! myne dochter » snikte hy. Walter was door de droefheid verplet. Zyne oogen stonden hem treurig in het hoofd, en geen enkele traen kwam dezelve bevochtigen. Hy sprak niet en zag met strakke blikken op het meisje.

Anna stak de hand voor zich uit; een ongewoon vuer scheen eensklaps hare oogen te ontvlammen, en zy ging als verdwaeld en opgetogen voort : « Vader, vader. Zie! daer is moeder: zy reikt my de armen en wenkt om my, als eertyds, op hare borst te knellen... o God! hoe schoon! zie toch eens welk klaer licht daer in de verte opkomt!

moeder wil my doen nader komen; zy wyst my dat wy daer naer toe trekken, dat wy daer eeuwig gaen woonen. o God! dat is schoon!... Walter, myn vriend, ziet gy haer niet? o Zy staert u met zoo gevoelige blikken aen! Walter, zy bemint u ook; zy lacht ons beide toe... »

Het is niet te beschryven welke droefheid Walter en de ouderling, by die verdwaelde woorden van Anna, in hunne ziel gevoelde. Het meisje zweeg nu eenige oogenblikken, hare oogschelen vielen bezwaerd toe, en men dacht dat haer de geest reeds ontvloden was. Walter vatte haer by de hand en sprak met eene heesche stem: « Anna! myne geliefde Anna!... »

« Walter » zuchtte het meisje, terwyl zy hem de hand drukte; en dan hare oogen weder openende, zegde zy: « vader, ik heb zulk eenen dorst? »

Martha kwam toegesneld en ververschte de verdroogde lippen van Anna. De gryzaerd was onbekwaem om iets te verrigten: overvloedige tranen biggelden hem op het aengezigt, en geene woorden kon hy uit den verstikten gorgel ophalen. De oude

Martha was zich aen het voeteinde des beds komen plaetsen, en begon met stille stem de gebeden der stervenden te lezen. Anna scheen met aendacht op de stem der vrouw te luisteren, en het was klaer aen het bewegen harer lippen te zien, dat zy stil mede bad.

De gebeden waren byna ten einde, wanneer Anna zich als door eene stuiptrekking op de zyde plaetste, en met hare handen rond tastte, als of zy iets wilde zoeken. Walter en de gryzaerd grepen ieder eene hand. De jongeling zoende dezelve en de vader bedekte ze met zyne tranen. Dit scheen Anna goed te doen; want hare wezenstrekken kregen hier door eene blyde uitdrukking.

Eenen langen tyd bleven de vader en Walter Anna's hand drukken; doch eindelyk werden zy gewaer dat die hand klam en ongevoelig was geworden. Zy staerden beide met angst op Anna, in wie zy geene beweging meer bespeurden. Op den zelfden stond zegde Martha: « zy is by den Heer. »

Een enkele kreet klom uit den boezem van Walter en van den ouderling. Deze laetste zakte

met het aenzigt op de bedsponde, en Walter liet zich op het hoofdkussen van Anna nedervallen en bedekte hare doode wezenstrekken met zyne tranen. Martha deed nu haer best om den jongeling tot bedaren te brengen, en dwong hem eindelyk met Pieter het vertrek te verlaten. De oude vrouw volbragt de laetste pligten aen het lichaem van Anna en plaetste het gelykt op het stroo.

Den ganschen nacht bleven de drie persoonen by het doode lichaem waken. Er werden weinige woorden tusschen hen gewisseld. De ouderling en Martha bragten den tyd met stil te bidden door. Walter bleef als verstomd, en van zyn ongeluk onbewust, sprakeloos zitten, en staerde op zyne gestorvene minnares. Wat er in zyne ziel omging, zullen wy niet trachten te beschryven.

Wanneer de jongeling des morgens in de herberg kwam, waer hy zyn verblyf had gevestigd, sprak hem de weerdin in dezer voege aen :

« Mynheer, gy moet het niet kwalyk nemen ; doch ik moet u verklaren, dat ik u niet langer in myn huis kan herbergen. »

« En om welke reden? » vroeg Walter op eenen koelen toon.

« Die reden, Mynheer, zal ik u niet moeten zeggen; gy zult die beter dan ik weten : het is reeds lang genoeg dat men schand over uw gedrag gesproken , en my aengepord heeft om u myn huis te ontzeggen. Ik heb dit altyd uitgesteld, omdat ik persoonlyk over u niet te klagen had; doch nu is het te wyd gekomen; vermits gy onbeschaemd genoeg zyt, om niet alleen den dag, maer ook den nacht, in het huis uwer schoone doortebrengen. »

Walter was dermate ontsteld door het aenhooren dier afgrysselyke verdenking, dat hy zich niet eens geweerdigde te verschoonen; hy verliet de vrouw zonder te antwoorden , ging zyne weinige goederen van zyne kamer halen, betaelde zyn vertier en toog terug naer den ouderling. « Vader, sprak hy, ik kom myn verblyf hier vestigen... » — « Goed, Walter, goed, myn vriend » zegde de ouderling, en verder werd er niet meer over gesproken.

XIV.

Lieve lezer, is het noodig dat ik u eene begrafenis afschildere? Gy weet hoe dit gebeurt. Wanneer men eene groote som gelds kan besteden, heeft men eene prachtige, verhevene, met gulden vyzen versierde doodkist; men heeft een fyn, breed, met goud belegd baerkleed, om die kist te bedekken. Eene ryk behangen koets voert u

naer de kerk; andere rytuigen volgen u op. De geestelykheid trekt hare schoonste kleederen aen, en komt, by het treurig gebrom der klokken, het lichaem, in vollen stoet, uit het lykhuis halen, om het in de kerk, met buitengewoone pracht, onder het statig geluid des orgels en het galmen der psalmen, de laetste pligten des godsdiensts te bewyzen. De altaren zyn alsdan met vollen luister, schoon in treurig gewaed, opgesierd. Waschkeersen in menigte branden op dezelve en rond het lyk; in een woord, de gansche kerk, al de priesters vereeren het gestorvene lichaem.

Wanneer men arm is en niet veel geld kan geven, gebeurt de plegtigheid op eene andere manier. Dan is de doodkist slechts uit vier ongeschaefde planken samengesteld. (Er zyn er vyf in het eerste geval). De vergulde vyzen zyn door eenvoudige, ruwe, yzeren nagels vervangen, en het ryke baerkleed is voor een zwarten lap verwisseld, welke voortyds den schyn van laken gehad heeft; of liever, dit kleed wordt gansch weggelaten. Instede van eene ryk behangen koets, ziet men eenen overdekten wa-

gen,—slechts eene groote doodkist,—voor de wooning des aflyvigen ophouden. De voerman stapt af, en door de vrienden des huizes geholpen, laedt hy het lichaem op en rydt er mede naer de kerk. Daer gekomen, worden er twee knielstoeltjes op den grond omgelegd, en dit dient tot onderschraging van het lyk. Nu moet er gewacht worden tot dat de eene of andere geestelyke tyd heeft, om, door eenen kleinen jongen gevolgd, in haest een latynsch *de profundis* over het lyk te komen bidden, ik wil zeggen, lezen, en eenige druppelen wywater op de kist te werpen. Hier mede is de godsdiensplegtigheid ten einde; de kist wordt weder in den wagen gezet en rydt in vollen galop naer het kerkhof. — Zoo gaet het in de stad. Op de dorpen is bet byna het zelfde. Daer ook staen de pryzen gesteld, en men wordt volgens zyn geld bediend. Er valt niet te klagen; alles is regtig.

De lezer kan zich ligt inbeelden, hoe het met het lyk van de arme Anna verging. Des gryzaerds geldmiddelen waren byna ten einde; de man kon niet veel besteden. Een pachter uit de buert werd

verzocht en betaeld om het lyk naer de kerk te voeren. Nabestaenden had Anna in de omstreken niet; de vrienden van den ouderling waren, door zyne ongelukken, van hem vervreemd, en niemand was er die, door zyne tegenwoordigheid, des gryzaerds smarten kwam deelen en hem vertroosten.

Het is op de dorpen de gewoonte, wanneer er een meisje sterft, dat de jongelingen uit de buert het lyk op hunne schouderen ter kerke en tot aen het graf brengen, en wederzyds voor een jongman wordt die pligt door meisjes vervuld. Die dienst was aen het lichaem van Anna geweigerd geworden : men had haer dier eer niet weerdig geoordeeld. Walter was derhalve gedwongen, het lyk op de kar te helpen zetten. Hy volgde hetzelve met den vader van Anna en met de oude Martha. Aen de kerk gekomen, namen Walter en de pachter het lyk weder van de kar en droegen het in den tempel. De pastor mompelde, in haest, de voorgeschrevene beden over het doode lichaem, en nu kwam de grafmaker eene hand uitsteken, om het lyk ten grave te brengen. Walter weigerde dien

dienst en wilde den smartbeker tot op den bodem ledigen. Hy vond er als vermaek in zyn ongeluk nog te vergrooten en zyne ziel zoo diep mogelyk in de ellenden te storten. Het lyk werd nu in den gegraven kuil nedergelaten ; de grafmaker wierp nog een kruisje op de doodkist, en de aerde bedolf weldra voor eeuwig, wat aen het hart van den gryzaerd zoo dierbaer lag en dat voor Walter meer dan zyn eigen leven waerd was.

Walter en de ouderling trokken samen huiswaerts; hun tred en hunne houding waren statig; zy spraken geen enkel woord, doch ook geen enkele traen was op hun aengezigt te ontdekken. Beide hadden de zelfde gedachte opgevat : zy wilden hunne droefheid voor de laffe menigte verbergen, en heur medelyden noch haren spot inroepen.

Wanneer de twee ongelukkigen te huis gekomen waren, liet zich de ouderling op eenen stoel nederzakken. Walter 's geest scheen ten prooi aen de grootste ongerustheid ; hy stapte met lange schreden en met de armen op de borst gekruist, door de arme wooning. Zyne blikken waren vol van

een woest vuer en bleven styl op den grond gevestigd. Zyne polsen sloegen met kracht, en de aders van zyn hoofd waren opgezwollen, als of eene hevige koortse zyn lichaem had aengegrepen, en zyne hersenen beklemd hield. Eenen geruimen tyd bleef hy dus sprakeloos rondwandelen. Eindelyk trad hy tot den ouderling, en sprak met eene stem die de snelheid der verschillende gewaerwordingen, die hem den boezem schokten, aenduidde :

« Myn vriend, wy verlaten elkander niet meer, hoort gy ? Ik zal u ten beschermer dienen en het ongeluk, zoo veel het in myne magt is, van u trachten afteweeren, of beter, wy zullen onze ongelukken vereenigen en ze samen dragen. Voortaen aenzie ik u als myn vader. »

De ouderling drukte Walter 's hand ; de aendoening liet hem niet toe te spreken. De jongeling ging voort :

« Iets vraeg ik u, myn brave vader : vertrekken wy zoo spoedig mogelyk uit dit dorp, waer wy zulk eene ongevoeligheid, zulk eene vervolging hebben aengetroffen. »

« Myn brave Walter, myn zoon, zuchtte de gryzaerd, gy hebt eene goede inborst; doch mistrouw die groote gevoeligheid; zy zou u onbezonnen tot de gewigtigste opofferingen kunnen doen overgaen; en gy zoudt mogelyk later, wanneer de koude rede zich meester van uwen geest zou gemaekt hebben, u dezelve moeten beklagen. »

« Het gevoel, riep Walter uit, het gevoel heeft my gemaekt wat ik ben. En dit alleen kan my de ziel veredelen. Ik heb het immer gevolgd, en heb er my steeds van te danken gehad. Ik bid u, vader, laet ons vertrekken! »

« Myn zoon, antwoordde de gryzaerd, ik kan dit dorp zoo spoedig niet verlaten. Gedenkt gy dan niet dat Anna op dezen grond begraven ligt, en dat hy my hier door heilig is geworden. Vergeet gy, Walter, dat hare gebeenten hier in het midden van vreemde kennissen en valsche vrienden rusten, en dat zy niemand dan my heeft, om soms nog een warme liefdetraen op de aerde die haer stof bedekt te komen storten? »

« o, Gy hebt gelyk, zuchtte Walter, ja, wy al-

leen waren op aerde dien engel ten vriend! o God! had ik het geweten, ik hadde haer op dezen gevloekten grond niet laten begraven; ik had Anna weggenomen, en wy hadden hare gebeenten in een gelukkig oord de rust geschonken; en daer hadden wy ons dan ook gevestigd, en dagelyks tranen op hare grafstede kunnen plengen... »

De gryzaerd zag ligt, dat de aendoening de ziel van Walter ontsteld had: hy greep den jongeling zacht by de hand, deed hem naest zyn zyde neêrzitten, en zegde :

« Myn zoon, wilt gy my beloven vandaeg van Anna niet meer te spreken; en er zoo weinig mogelyk aen te denken?... Uw geest heeft dit noodig! »

« Het zwygen kan ik u beloven, antwoordde de jongeling; doch myne gedachten kan ik niet bedwingen. o Vader, vader, ik zou uitzinnig worden! »

« Welnu, myn zoon, ik verg niets van u dan bedaerdheid. Ik zie het, uw geest is niet geschikt om vele ongelukken te onderstaen!... Myn zoon, zoo gy ooit veel met de menschen moet omgaen,

zult gy eeuwig ongelukkig zyn. Ik zal God bidden dat hy medelyden met u hebbe. »

De jongeling viel in de armen des gryzaerds; deze knelde hem tegen zyne borst, en beider tranen mengden zich.

Die gansche dag was een dag van verdwaeldheid voor Walter! zyn geest scheen hem, als een knagende worm, te martelen. De ouderling leed geweldig by het zien van den rampzaligen staet des jongelings. Hy minde hem als of het zyn eigen zoon geweest ware, en vergat, of scheen zyne eigene droefheid te vergeten, om zich bezig te houden met een weinig rust in de ziel van Walter te doen dalen. Hy volgde den jongeling in zyne buitensporige voornemens, vormde met hem de wonderlykste plannen, liet hem, naer eisch, de wereld en hare wetten, de menschen en hunne misdaden vervloeken, en trachtte slechts, van tyd tot tyd, eenige vertroostende woorden, als een weldoende balsem, op zyne ziel te storten.

XV.

Door al hetgeen wy van Walter verhaeld hebben, zal het den lezer gemakkelyk vallen, zich een juist denkbeeld over de inborst des jongelings te vormen. Wy hebben het reeds gezegd, wy zyn verre van de verwaendheid te hebben zielstudiën en hooge wysgeerige bemerkingen te maken; doch wy willen dat onze lezer wete met welke

persoonaedjen hy te doen heeft; wy willen dat hy den aerd dier persoonen kenne, om dus in staet gesteld te zyn, de daden die hy hen verrigten ziet, met een zuiver oordeel na te gaen.

Walter was een echt kunstenaer. Zyne warme ziel was met een diep gevoel begaefd, en het was dit gevoel slechts, en niets anders, welk de dryfveer van zyne werken en gedachten was. Zyn geest was ver van onderzoekend te zyn, en toch handelde hy nooit dwaeslyk; de waerheid was voor hem tastbaer, en hy voelde ze, zonder haer te zien. Op zulkdanige gevoelige karakters maekt het geluk of het ongeluk des levens grooten indruk. Het was ook ten dien gevolge, dat Walter zoo sterk door zyne liefde voor Anna was gefolterd geweest; het was daer door, dat hy in de oogen der wereld zelfs dwaesheden beging.

Wanneer men zich een goed begrip van het hevige der liefde van Walter gemaekt heeft, zal het niet lastig vallen te bevroeden, welke smarten nu des jongelings boezem moesten doorwroeten; nu dat hy het geluk verre van zich weggerukt zag,

en dit zonder hoop van hetzelve nog ooit te kunnen herkrygen. Ja, inderdaed de toestand des jongelings was afgrysselyk. Geene kalmte kon hy meer, sedert de dood zyner geliefde, genieten; de spraek scheen hem ontnomen; hy doorkruiste gansche dagen de omstreken des dorps, verwyderde zich soms uren ver, totdat hy, door vermoeidheid afgemat, genoodzaekt werd zich op het gras uittestrekken. En zoo hy dan soms eenige rust kon genieten, zoo de slaep hem een stond zyne smarten deed vergeten, ô dan was hy gelukkig; want des nachts kon hem zyne slaepstede geene verkwikking verschaffen. Zyn eenigste troost en vermaek was soms, by donker avond, met Pieter het graf van Anna te gaen bezoeken, en daer, neêrgeknield, den grond met zyne tranen te bevochtigen.

Dan, die uiterlyke droefheid was oorzaek dat de geest van Walter allengs zyne bevrediging begon te herwinnen; en den morgen, wanneer hy zyn schildergereedschap ging bezigtigen en zich aen het werk stelde, kwam hem de ouderling de hand drukken en, verwelkomde hem over zyne

genezing. En waerlyk van dan af herkreeg Walters geest zyne gerustheid weder. Het aendenken aen Anna veranderde nu in eene stille mymering en de jongeling bewaerde hare gedachtenis als een schat in zyn boezem. Edoch zyne vorige openhartigheid, zyne luidruchtige aendoeningen schenen hem verlaten te hebben. Eene onwederstaenbare neiging tot de eenzaemheid deed hem de menschen vlugten, zoo niet haten, en het was slechts met den ouden Pieter dat hy nog eenige woorden kon wisselen. Hy schreef zelfs aen zyne vrienden noch aen zyne moeder niet meer, en vergat al wat hem, buiten Anna en haren vader, ooit dierbaer geweest was. De ouderling zag, met diepe droefheid, dien zieken staet van Walters geest; doch hy vleidde zich dat deze, zoo wel als de eerste wanhoop, metter tyd zou verdwynen.

Op eenen morgen ontving Walter eenen brief van Frans. Deze bekloeg zich over de vergetenheid waerin Walter ten zynen opzigte bleef, beriep zich op hunne oude vriendschap en verzocht eenige woorden ten antwoord. In den brief

van Frans was een andere ingesloten. Wanneer Walter deszelfs opschrift las, verbleekte hy; want hy erkende het geschrift zyner moeder. Zie hier den inhoud des briefs:

MYN LIEVE ZOON,

« Een onverwacht ongeluk heeft ons huisgezin over eenige dagen getroffen. Deheer B.... gy weet, die het grootste gedeelte onzer fortuin in handen had, heeft bankroet gespeeld, en laet eene menigte schulden en zeer weinige bezittingen achter. Ons rykelyk bestaen, myn zoon, is verloren, en de grootste zuinigheid zal ons voortaen noodig zyn om aen de armoede te ontsnappen. Ik denk het overbodig u te zeggen dat ik op uwe spoedige terugkomst reken; niet alleen om de groote kosten te sparen, die uw afwezen veroorzaekt, maer ook om onze belangen die wy, arme vrouwen, niet in staet zyn goed te beoordeelen, te kunnen ter harte nemen. Met ongeduld, blyf ik en uwe zuster u verwachten. »

Uwe moeder,

KLARA.

De brief viel, by de lezing, uit Walters handen, en de jongeling was genoodzaekt zich op eenen stoel te laten nederzakken. Hy bedekte zich het aenzigt met de handen, en een vloed van tranen stroomde uit zyne oogen. De ouderling had dit verschrikkelyk uitwerksel met angst beschouwd, en wanneer hy den jongeling in tranen zag uitbersten, was hy tot hem gesneld en bad hem van toch de reden dier droefheid te willen zeggen.

Walter bezag hem met medelyden en legde hem den inhoud des briefs voor : « o Vader, riep hy, Verstaet gy al de afgrysselykheid van mynen toestand? verstaet gy wat het is, eerst eene tedere en aengebeden minares te verliezen, en dan eene moeder en eene zuster in armoede en ellende te zien gedompeld, en u, myn vader, mogelyk niet meer te kunnen helpen...! »

« Myn zoon, sprak de ouderling met statigheid, de pligt eischt dat gy oogenblikkelyk vertrekt : uwe moeder, uwe zuster hebben u noodig. Wat my betreft, denk daer niet aen : ik ben aen de

armoede gewend, en God zal in alles voorzien.. »

De jongeling bleef eenen tyd zonder te antwoorden.

« Welnu, sprak hy eindelyk, ik gehoorzaem u; want ik aenzie u als myn vader. Morgen vroeg verlaet ik u en zeg u vaerwel; doch niet voor eeuwig, hoop ik. De kunst laet my nog eene schoone baen open: ik zal die met moed bewandelen, en voor myne moeder en zuster zorgen, en ook voor u, myn vader... »

De gryzaerd drukte de hand van Walter met eene zigtbare tevredenheid, zegde hem nogmaels van zich met hem niet te bekommeren, en drukte hem dan tusschen zyne armen, waerin hy eenen langen tyd geklemd bleef.

Wanneer de avond gevallen was, gingen Walter en de ouderling nog gezamentlyk een bezoek aen het graf van Anna afleggen. De jongeling bleef, in weemoed verslonden, eenige oogenblikken voor de grafplaets geknield. Hy rukte een blauw bloemtje, dat op het graf ontloken was, van zyn stengel, en plaetste hetzelve by een klein afbeeldsel van Anna

dat hy, sedert des meisjes afsterven, gedurig op zyne borst droeg.

Des anderen dags 's morgens had Walter het dorp verlaten.

XVI.

Ongeveer zes jaren zyn er verloopen sedert de gebeurtenissen, welke wy in het laetste hoofdstuk verhaeld hebben. De lezer vergeve ons dien grooten stap.

Het is een aengename zomerdag. De zon schiet hare weldoende stralen op de ryke koornvelden, en terwyl de landbewooners den zondag vieren, en

rusten, houdt zy niet op aen de aerde de vereischte warmte te vergunnen om de vruchten op-tyd te doen rypen.

De grootste stilte heerscht in het dorp. De reiziger die hetzelve doortrekt, zou ligt gelooven dat het onbewoond is, indien zyne oor niet zacht getroffen werd door het zoet geluid des orgels, welk zyne breede toonen, niet slechts in de kleine kerk, maer als in het geheele dorp doet rondstroomen. Dit hooren is treffend, en moet de ziel bevredigen van alwie, met eenig godsdienstig gevoel bezield, vermaek schept in hulde aen de Godheid te betoonen en zich voor de Oppermagt te vernederen. Het moet hem aenporren, en als dwingen, om zich met de andere geloovigen in den tempel te gaen vereenigen, en zyne gebeden, als een Gode aengename wierook, met de gebeden der menigte ten hemel te doen klimmen. Het is waerlyk een schoon schouwtooneel, dus eene geheele bevolking zyne onrust, zynen arbeid, zyne vyandschappen zelfs te zien vergeten, om zich voor eenen tyd met het bewonderen der Almagt

bezig te houden, zyn geest als in het hooge der hemelen te doen doordringen, zich als in het gezelschap der gelukzaligen verplaetst te gelooven, en de Godheid te aenbidden.

De hoogmis is ten einde en het volk dringt uit de kerk. Eenigen begeven zich ter herberg; de meesten keeren huiswaerts en een groot getal gaet zich op het kerkhof in het ronde scharen; nieuwsgierigheid en een ligte onrust staen op het gelaet dezer laetsten geschetst. Voorzeker gaet er daer iets plaets grypen, dat al hunne aendacht waerdig is.

Na eenige oogenblikken wachtens, wordt er in het midden van den kring eene kleine tafel geplaetst. Een persoon, die zich door een weinig meer optooi in zyne kleederen van de andere boeren onderscheidt, plaetst zich by dezelve. Naest hem zyn nog twee andere persoonen, welke hem in zyne bediening schynen te moeten helpen. De kring wordt nu een weinig uitgezet, en de veldwachter, met zyn wapen aen de zyde, is daer om de stilte by het gezelschap te doen in acht nemen.

Een oude gryzaerd wordt in den kring gebragt. Zyne gebogen ledematen rusten op eenen zwaren wandelstok, zyne oogen zyn op den grond gevestigd, en twee tranen welke hy onbemerkt zorg heeft van zyne wangen te vagen, dringen hem telkens uit de oogen. Zyn tred is wankelend en moeilyk. De veldwachter helpt hem om de tafel te beklimmen, waer hy zich op eenen stoel nederzet.

Het Armbestuer van het dorp heeft dien ouderling aengetrokken en men gaet hem verpachten.

Moeilyk ware het te beschryven wat die gryzaerd op dit oogenblik in zyn hart gevoelde. Gansch zyn vorig leven kwam hem voor oogen. Hy herinnerde zich de dagen zyner jongheid, wanneer het werk zyner handen gezegend werd en rykelyk in alle zyne noodwendigheden voorzag; hy dacht aen zynen lateren levenstyd, wanneer hy, met de liefde zyner vrouw begunstigd, hun gezamentlyken arbeid met milden zegen had bekroond gezien; en dan zyne kinderen... en dan de ongelukken... o, De rampzalige verloor zich in dit nadenken; hy liet zyn hoofd op de borst zinken en

hoorde niets meer van al wat er rond hem gebeurde.

« Welnu, vrienden » sprak de heer welken wy reeds hebben aengeduid, « welnu, wie zet hem eens in? »

Eene poos stilzwygens volgde op deze woorden : het scheen dat de koopmanschap weinige liefhebbers vond.

« Dertig kroonen, » sprak eindelyk een der omstaenders; en zoodra hy het woord had uitgesproken, keerde hy het hoofd om, en met eenen ligten blos op de wangen, den blos der vreesachtige schaemte, zegde hy tot die by hem stond : « Er moet toch iemand het eerst spreken. »

« Welnu, dertig kroonen, ging de heer voort, dit is altyd een begin. »

« Vyf en twintig ! » riep eene andere stem.

« Twintig ! » sprak een ander.

« Vyftien! » riep een zwart mager manneken dat met de twee handen op zynen stok leunende, de oogen gedurig van den roeper tot het te verkoopen voorwerp rigtte, en in zich zelven bere-

kende hoe hy den ouderling voor vyftien kroonen een jaer lang den kost zoude gegeven hebben en welke winst hy daerop kon vinden. — Werken, dacht hy, kan hy niet meer, tenzy mogelyk het eten schoon maken...

« Vyftien kroonen, herhaelde de roeper, welnu, pachter Adriaen! gy spreekt geen woord meer?.. »

Degene aen wien dit woord toegestuerd was, sprak, na een wyl zich bedacht te hebben: « Dertien kroonen. »

« Twaelf. » sprak de vorige.

« Elf kroonen ! » sprak pachter Adriaen. Het mager manneken bedacht zich nog eenen geruimen tyd, berekende het alles scherp en kwam eindelyk op de gedachte dat hy den ouderling nog gemakkelyk kon gebruiken om de stallen zuiver te houden, eenig huiswerk te doen verrigten en hier door eenen knecht te sparen. Hy sprak dan op eenen bitsigen toon ;

« Tien kroonen! »

« Tien kroonen! herhaelde de roeper, is er nog iemand die lager gaet? niemand minder? niemand?»

Doch niemand sprak een enkel woord. Sommige pachters staken de hoofden by elkaer en mompelden. Zy staerden met medelyden op den onderling en met nydige blikken zagen zy op den minstbiedende. Deze zag dat de koop ging toegeslagen worden, en eene blyde uitdrukking bekroop zyn vrekkig aengezigt. Eene groote stilte heerschtte in den kring. Eensklaps viel er eene zware hand op den schouder van den kooper. Deze wendde zich om, en een wezen dat hem en de omstaenders onbekend was, stond vervaerlyk voor zyne oogen. Het was een jonge man. Een blauwe keel omgordde zyne leden en eene soldaten muts bedekte hem het hoofd. Zyne fonkelende oogen vestigden zich als twee brandglazen in de oogen van den pachter, zyne tanden knarsden van woede tegen elkaer, en met eene stem door de woede half versmoord, sprak hy : « Afschuwelyke vrek ! hoe zult gy dien ouden man voor tien kroonen kost en kleederen een jaer lang bezorgen? welke honger en koude hebt gy berekend dat hy zal moeten uitstaen om

u winst toetebrengen? spreek, verachtelyk menschen kooper, spreek! »

Al de omstaenders verbaesden op die vreemde spraek. De gryzaerd scheen als uit zyne bedwelming opteschieten, reikte zyne armen en poogde te spreken; doch kon niet. De veldwachter trad nader; de kooper was ontzet en durfde geen woord uiten. De jongeling greep hem nu nog harder by de schouders, wierp hem in den hoop, en tot de tafel snellende, vatte hy den ouderling in zyne armen en riep : « myn vader, myn ongelukkige vader, waer toe zyt gy gekomen ? »

Een schreeuw ging uit de schaer op, en het woord : « Jaek » ging van mond tot mond. De gryzaerd borst uit in tranen, sloeg zyne armen om den hals zyns zoons en drukte hem tegen zyne borst. Jaek greep hem in zyne armen, en eenen blik van woede en verachting op de schaer werpende, verdween hy met den ouderling en snelde weg uit het dorp.

Een kwaert uers later zat Jaek met zyn vader op den kant eener gracht. Jaek was zoo ver heen ge-

vloden, tot dat hy den toren zyns dorps niet meer kon bemerken.

« Vader, sprak hy, na eenige stonden gerust te hebben, ik eisch dat gy my verhaelt hoe gy tot dien ellendigen staet gebragt zyt. Ik dacht, en gy hebt het my altyd door uwe brieven doen gelooven, dat gy, zoo niet in eenen goeden toestand, ten minste voor armoede beveiligd waert. Spreek, myn vader, en zeg my alles; ik ben op dit oogenblik bezadigd van harte genoeg, om uwe ongelukken te hooren... »

De ouderling drukte de hand zyns zoons en begon :

« Ik zal u over den dood uwer zuster niet meer spreken, myn zoon, ik heb u dit gebeurde gemeld. u De smarten van Anna afteschilderen, welke myne oogen hebben moeten onderstaen, en die op myn hart als looden staven neêrbonsden, is onnoodig, myn zoon. Uwe ziel zou te veel by dit verhael te lyden hebben en de herinnering zou my nogmaels het hart verbreken. Genoeg dat gy weet, dat dezelfde ziekte welke uwe moeder uit het

leven rukte, uwe zuster ook heeft aengetast en haer vier lange maenden krank heeft gehouden, voor dat de laetste banden des lichaems die haer aen het leven kluisterden, verbroken waren. Ik heb u insgelyks van Walter alles verhaeld. »

« Ja, vader, een braef jongen; er zyn er weinigen die hem gelyken... »

« Ik heb sedert lang geene tyding van hem meer ontvangen : hy is ook niet gelukkig. » sprak de ouderling.

« Het geld, myn brave Jaek, ging hy voort, dat gy my hadt afgestuerd, is ten deele in genees-middelen en nooddruft vergaen, en ten deele in handen des doktors versmolten. Men wist op het dorp dat ik eenig geld bezat, en voor dat de laetste stuiver verteerd was, durfde ik niemand om eenigen bystand of hulp smeeken. Het laetste geld werd gebruikt om het lichaem uwer arme zuster ter aerde te doen bestellen en later eene mis voor hare ziel te doen lezen. Eenige maenden na de begrafenis, was ik zoo arm als wy ooit geweest waren.

« En gy schreeft my niets over uwen ongelukkigen toestand? » viel Jaek zynen vader in de rede.

« En wat zou dit gebaet hebben, myn zoon, wat kon uw goed hart, uw goede wil om my te helpen? Wat kon de droefheid, die ik u zou veroorzaekt hebben, om my uit de armoede te verlossen?»

« o 't Is waer, zuchtte Jaek, ik kon myn lyf, geen tweede mael verkoopen; maer toch, ik had gezien, ik had een middel gevonden. God, God! ga voort, vader... »

« Ik besloot alsdan, vervolgde de ouderling, my by den armmeester van onze parochie aentebieden en hem eenigen onderstand te verzoeken. Hy klaegde my eerst dat hy met zoo vele arme menschen overlast was; maer eindelyk besloot hy toch my uittebesteden. Gy hebt daer even gezien, myn zoon, in welken staet ik my bevond: dit heb ik reeds een andermael onderstaen...

« Bitter is myn lot gedurende die laetste jaren geweest. Gy weet, Jaek, dat ik nooit den arbeid gevlugt heb, dat myne armen nooit ledig geweest zyn; doch nu, kan ik niet meer werken:

myne oogen zyn verslapt, myne armen zyn stram geworden, myne beenen dragen my nog nauwelyks, en de smarten hebben myn gansch lichaem als ondermynd. Niettegenstaende dit alles, eischte de pachter, by wien ik besteed was, dat ik nog zou geslaefd hebben. Myn moed wankelde niet; doch myne lidmaten waren ongehoorzaem, en ik moest myne onmagt door slechte behandeling bezuren. »

« En hoe is de naem van den schelm! riep Jaek verwoesd uit, die mynen vader heeft durven te kort doen! Noem hem my, en zyn bloed zal die misachting duer betalen! o ik zal dien booswicht onder myne voeten verpletten! myne wraek zal hy niet ontsnappen! vader, vader! wie is dit wangedrogt? »

De ouderling schudde het hoofd, reikte de hand aen zynen zoon, welke regt was opgevlogen, en deed hem teeken neêrtezitten.

« Indien ik uwen opvliegenden aert niet gekend en gevreesd had, myn zoon, had ik u dien mensch reeds lang genoemd. »

« o Gy noemt zulk een wangedrogt nog een mensch ! » riep Jaek uit.

« Myn zoon, dat dit u nooit verbaze. Het slecht is den mensch eigen. Ik heb er ten minste nooit andere proeven van gehad. »

Jaek had zich weder naest zynen vader geplaetst. Deze ging voort :

« Eindelyk werd myn ongelukkige toestand aen den armmeester bekend, en hy besloot my een andermael te verpachten. Ik verschrikte wanneer hy my zyn besluit aenkondigde, en zou byna zoo lief in myn ongeluk gebleven zyn, als nog eens ten voorwerp eener verkooping te moeten verstrekken. Edoch daer was niets aen te doen : hy zegde my dat ik tegen myn geluk wilde werken; hy verstond myne schaemte niet. Het overige weet gy, myn zoon... Zeg my nu welk uw voornemen is ? »

« Wy zullen naer Antwerpen gaen, vader, en ik zal zorgen dat de armoede u voortaen niet meer genake. »

De gedachte van Antwerpen deed den ouderling

schrikken; hy toonde echter aen zynen zoon dat hy te vreden was.

Wanneer Jaek dit laetste aen zynen vader zegde, had hy niet goed nagedacht welkdanig zyn tegenwoordige toestand was. Dit kwam hem te binnen, terwyl hy langzaem met zynen vader de Antwerpsche stad naderde, en die gedachte beklemde zyne ziel en deed hem eenen kalmen blik slaen op hetgeen hy voor het oogenblik was en doen kon. Geld bezat hy weinig; hy had by zyne afdanking wel eene kleine somme uit de massa getrokken; doch hoe lang zou dit in hun beider nood voorzien hebben? In de stad kende hy niemand. Wat zou er van hem en van zynen ouden vader geworden?

Hy sprak echter van dit alles aen dezen laetste niet, uit vrees van hem te vroeg en nutteloos de ziel te ontrusten.

XVII.

Eer wy in onze geschiedenis voortgaen, schynt het ons noodig eenige woorden te zeggen over het leven welk Jaek by den krygsdienst geleden had. Zoo de jongeling zich waerlyk tot dien staet geneigd had gevoeld, zou hy voorzeker vooruitgang in denzelve hebben kunnen maken, en mettertyd den eenen of anderen graed bekleed hebben;

want Jaek was niet zonder eenige geleerdheid te bezitten. Zyn vader had hem, gedurende zyne voorspoeds jaren, dien schat willen doen verkrygen, wel verzekerd dat de ongeleerde mensch in onze hedendaegsche maetschappy als een vréemdeling te boek staet. Doch de jongeling had het soldaet wezen voor zich als eene slaverny van zeven jaren aenzien; het was eene noodige opoffering welke hy gedaen had; het was een werk dat hy had aengenomen en waer voor hy reeds betaeld was geweest, het was eene daghuer van zeven jaren, waervan hy den loon by het begin reeds had getrokken. Men geloove echter niet dat de jongeling dien staet met wederzin en spyt bediend had; neen, Jaek was al te edelmoedig van harte om over eene goede daed spyt te kunnen hebben. Integendeel hy verheugde zich telkens, wanneer hy dacht, dat hy zyn braefhuisgezin hier door aen de ellende en aen den honger onttrokken had, en zynen armen vader van dienst had geweest. Dit was hem voor alles vertroosting.

Edoch gedurende zynen diensttyd waren hem

velerhande smarten ten deel gevallen. Hy had eerst het afsterven zyner geliefde moeder en dan dit zyner tedere zuster moeten vernemen, en het was hem niet vergund geweest hare laetste levensstonden bytewoonen, hare laetste woorden in zyne ziel te voelen dalen en hare laetste zuchten als een gewyden schat in zyn hart optesluiten. Zyne moeder had op hem, by haer doodsbed, geroepen, en hy was daer niet geweest, om haer de hand te drukken, haer eenen laetsten vaerwel te zeggen en hare oogen te sluiten. Zyne zuster had zynen naem, in hare laetste oogenblikken, wanneer haer de stem byna ontgaen was, nog gestameld, en hy was daer niet geweest, om haer eenen laetsten broederkus te geven en op haer lyk te weenen... En by dit alles had zich nog de gedurige twyfel gevoegd, welke hy over den toestand zyns vaders, waervan hy zoo ver verwyderd was, voedde. Die gedachte had den jongeling hevig gefolterd; zyne gewoonelyke stilzwygendheid was hier door nog vergroot geworden en, om zoo te zeggen, in eene zwarte droefgees-

tigheid, welke hem gedurig bybleef, veranderd. Dit was oorzaek dat, zoo Jaek geene vyanden, ten minste weinige vrienden by zyne makkers ontmoette. Het was niet gemakkelyk om met Jaek vriendschap te maken: hy schuwde de menschen, en zyn hart bleef gestaeg aen de ligte aendoeningen gesloten. Die koelheid van gevoel, verdween slechts wanneer hy, door langdurige opmerkingen, den aerd eens makkers had leeren kennen, en dan schonk hy hem ook zyn volle vertrouwen en diende hem niet zelden tot raedsman. Nu, die vrienden, zoo als wy reeds gezegd hebben, waren in klein getal. De anderen aenzagen den jongeling als eenen menschenhater, als een die vol hoogmoed en opgeblazenheid was, en zich te groot achtte om met hen omtegaen. Hetgeen deze laetsten het meest tot nyd aenporde, was te zien dat Jaek nooit in hunne woelige vermaken en slemppartyen deel nam. De jongeling maekte nogtans op dit alles weinig aendacht, ging, zoo als men zegt, zynen weg regt door, en voldeed stiptelyk aen de pligten die hem ten last vielen.

Om nog een staeltje te meer van Jaeks inborst te geven, willen wy hier een klein geval overschryven, welk den jongeling te Bergen overkwam.

In alle kryskundige afdeelingen zyn er mannen welke zich geoefend hebben in het vechten, en door hunne kundigheden in het moorden vermaerd, gedurig twist zoeken, om met den eene of den andere in tweestryd te kunnen treden, en aldus proeven hunner dapperheid te geven. Een vriend van Jaek had zich gedurenden eenen langen tyd aen de bespottingen, versmadingen en uitdagingen van een dier haentjens blootgesteld gezien. De jongeling was zwak van gesteltenis, en bezat wel edelmoedigheid, doch geene dwaesheid genoeg, om zyn leven te gaen wagen tegen eenen die hem in wapenhandel oneindig ver te boven ging; te meer hy was geen schermmeester en kon derhalve met den andere niet vechten. Jaek had die onregtveerdige en laffe tergenis meer dan eens beschouwd en zyn bloed daer door van woede voelen koken. Eens dat de verwaende schermmeester nog verder dan gewoonte in zyne lafheid ge-

weest was, ging Jaek hem, eenige stonden later, vinden, en zegde hem dat hy de eer zyns vriends, mits men dit zoo noemde, gereed was te verdedigen, en als schermmeester zich de zaek aentrok. De bespotter, welke den zoon van Pieter eenen zekeren eerbied toedroeg, weigerde eerst met hem in stryd te treden.

« Het moet echter geschieden, zegde Jaek koelbloedig; eene zaek slechts heb ik u te belasten: en dit is, dat niemand van ons tweegevecht iets zal weten, en dat gy van heden af mynen vriend in vrede zult laten. »

Dit werd toegestaen en het uer des gevechts werd gekozen. « Ik wil geene getuigen, » zegde Jaek nog. Dit punt leed veel moeite om door te krygen; want de schermmeester hield veel van de proeven zyner dapperheid in het openbaer te geven. Hy moest zich echter volgens Jaek's wil gedragen.

Het tweegevecht had plaets, en Jaek, hetzy hy te zeer door de woede vervoerd was, hetzy waerlyk zyn tegenstrever hem in behendigheid overtrof,

kon niet lang den stryd uithouden, en ontving eenen sabelslag in den regter arm, waerby hy op den grond neêrstortte. De medevechter hielp eenen zakdoek om de wond binden, om dus het verlies van bloed een weinig te stutten; en op het gebod van Jaek, die hem nogmaels zyne belofte deed herinneren, vlugtte hy van de plaets en liet hem alleen liggen.

Het verlies van bloed had den gewonde dermate uitgeput, dat hy zich niet in staet vond om zich opterigten. Hy bleef dan, uitgestrekt en in zyn bloed zwemmend, liggen, tot dat eenige voorbygangers hem naer het gasthuis deden vervoeren. Daer de wonde niet zeer gevaerlyk was, bevond zich de jongeling weldra hersteld; doch nu wilde de overheid weten, by welk geval Jaek die kwetsing had ontvangen en wie er de dader van geweest was; want het scheen klaer dat dit in tweegevecht was geschied. Jaek verklaerde dat hy daer over niets kon zeggen; en geene middelen ook waren bekwaem hem zyn geheim te ontrukken. Schoon met tegenzin, werd hy door zyne overheid

tot eenige maenden gevangenis verwezen, en hy onderstond die straf.

Dit voorval had de schermmeester over zich zelven beschaemd gemaekt, en wanneer hy den jongeling, na zyne gevangenis, voor de eerste mael zag, zwoer hy hem eene eeuwige vriendschap.

Wanneer Jaek zyne vrystelling bekwam en naer huis mogt keeren, liet hy zyne weinige vrienden, diegene welke zynen aert en goede inborst hadden leeren kennen, in de grootste droefheid.

XVIII.

Keeren wy nu tot het vervolg onzer geschiedenis terug, en zien wy in welken toestand Jaek en de ouderling zich bevonden.

Jaek, zoo als wy reeds gezegd hebben, bezat eenig geld dat hy, by zyne afdanking van het leger, had getrokken. Wy weten niet hoe hoog die somme juist liep, schoon Jaek gedurende de zeven jaren

van zynen krygsdienst zeer zuinig en spaerzaem geleefd had; althans is het zeker dat dit geld de twee ongelukkigen niet lang voor de armoede kon bevryden.

De jongeling had met zynen vader een klein vertrek in een der arme wyken der stad gehuerd, en had, by zynen intrede, twee weken op voorhand betaeld. Eenig geld werd er nog besteed om klein, onontbeerlyk huisgerief te koopen en zich drie busselen stroo, welke tot rustbed moesten dienen, aenteschaffen.

Van den tweeden dag dat Jaek zich in de stad bevond, had hy begonnen met alle moeite aentewenden om werk te bekomen. Hy stond gansche dagen op de markt te wachten, zoo als hy reeds over zeven jaer gedaen had, in de hoop dat hem iemand zou uitgekozen hebben om hem te laten arbeiden. Dan, dit gebeurde niet. Er was echter werk genoeg; want het jaergetyde was voordeelig; de kaden krielden van werklieden; dagelyks kwam er eene menigte schepen de Antwerpsche haven binnen, om hunne ryke vrachten aen den

handel te komen overleveren, en den overvloed in de stad te verspreiden.

De oorzaek, welke Jaek in den beginne niet opmerkte, en waer door hy immer achteruit gesteld werd, gaen wy trachten onzen lezer te doen verstaen. Wie een weinig met den staet der Antwerpsche werklieden bekend is, zal weten dat er by de zakdragers welke aen het laden, ontladen en vervoer der koopmanschappen werken, een gedeelte bestaet, welk geen vaste arbeiders zynde, de helft van het jaer zonder werk is, en op de buitenkansjes, zoo als men die noemt, moet leven. Dit gedeelte is in het algemeen uit eene menigte luijerikken samengesteld. De tyd, waerop zy niet werken, wordt doorgebragt met op de markt staen te praten en te haspelen, of wel in de kroeg te zitten drinken. By deze mannen had Jaek, die geene kennis aen iemand in de stad had, zich gevoegd. Daer hy echter met hen nooit de kroeg binnen stapte, en zich tusschen den hoop immer als alleen hield en weinig sprak, was hy weldra een vyand zyner

makkers geworden. Men had begonnen met hem uittenoodigen om te komen drinken. Jaek had vriendelyk geweigerd. Men lachtte eerst met hem en dan begon men hem tergende woorden toetewerpen, die wel niet bekwaem waren om den jongeling in woede te stellen; doch die echter niet nalieten hem te pynigen. Jaek verdroeg dit alles sprakeloos, en zyne makkers hier door nog meerder aengehitst, gingen verder in hunne tergingen. Zekeren keer, nogtans, dat de jongeling meer dan naer gewoonte had moeten onderstaen, was hy in eene woede geschoten welke hy nog nooit gekend had: het bloed doorstraelde gloeijend zyn aengezigt, hy schuimbekte, knarsde op zyne tanden, en eene ratelende spraek kwam hem onverstaenbaer uit den mond. Zyne vuisten in een wringende, stapte hy grynzend tot den hoop, als gereed om eene prooi aentevallen en te verscheuren. Die buitengewoone ontsteltenis bragt schrik in den laffen kring; allen deinsden achterwaerts, en zich verspreidende, lieten zy den jongeling alleen staen. Jaek ging tegen eenen pael

leunen, en trachtte de hygingen zyns boezems te bedaren. Eene diepe verachting volgde eindelyk op de gramschap.

Sedert dien dag werd Jaek in het geheel niet meer aengesproken. Men vreesde hem en hy bleef als een vreemdeling tusschen zyne makkers. De vervolging dezer laetsten nogtans was slechts van vorm veranderd. Zy hadden te samen een besluit aengegaen, dat niemand van hen zich tot eenig werk zou begeven hebben, indien Jaek van de arbeiders deel zou maken. De jongeling werd dit zekeren dag gewaer, en dit mael was het geene gramschap, maer eene diepe droefheid, die zyn hart overmeesterde:

— Verachtelyke schepsels, sprak hy in zich zelven, wisten zy welk kwaed zy door hunne laffe vervolging bedryven, o zy zouden huiveren! wisten zy, dat zy niet alleen my, maer ook mynen armen vader de nooddruft benemen!... dat zy ons mogelyk zullen dwingen van honger te sterven! God! God!... — en tranen rolden, by dit hartscheurend nadenken, over de wangen des jonge-

lings. Hy verliet den hoop om die droefheid te verbergen, en ging, radeloos en wanhopend, de kaden der Schelde bewandelen. Daer zag hy alles werkzaem en vol leven. Hy zag de arbeiders jokkend en lachend de koopwaren lossen en vervoeren. — Hoe gelukkig zyn ze, dacht hy. Met een bly gelaet zullen zy dezen avond naer huis keeren en het loon huns arbeids aen hun huisgezin brengen. Met vreugde en tevredenheid zullen zy het hoofd en de leden ter rust leggen, en een zachte slaep zal hun het zwoegen van den dag doen vergeten... En ik, ik zal dezen avond, zoo als reeds zoo vele dagen, met een verbryzeld hart myne woonst binnentreden; ik zal mynen verhongerden gryzen vader op eenige nooddruft vinden wachten, en ik zal hem moeten zeggen: « wederom niet gewerkt, myn vader.» Ik zal myne leden op het stroo nederleggen, en de slaep zal myn afgemat hoofd vlugten. De nacht zal ik in zwarte gepeinzen doorbrengen, en de morgenstond zal my andere knellende gedachten bewaren. o Indien ik slechts, zoo als over zeven jaren,

ging Jaek, na eenige oogenblikken, in zich zelven voort, iemand vond, die my myne vryheid eene tweede mael wilde afkoopen, o ik zou nog eens soldaet worden, en myn vader zou voor het overige zyns levens voor de armoede beveiligd zyn... Of zoo ik op een schip konde dienst nemen en eene reize aennemen... o dit is een goede inval! riep de jongeling uit, en zyne oogen tuerden op den breeden scheldestroom. Een strael van hoop verspreidde zich nu op zyne wezenstrekken, en hy wandelde voort. Eenige stonden later ontmoette hy eenen schipper, die met den ronden blinkenden hoed op zyde, de handen in de zakken, en de blydschap en tevredenheid op het aenzigt, over de kaei wandelde. Jaek sprak hem aen, gaf hem zyn voornemen van eene reis op zee te doen te kennen, en vroeg hem of hy geen schip wist dat nog manschap noodig had. — « Juist, vriendje, sprak de schipper, den jongeling met eenen scherpen blik beziende, wy vertrekken binnen eenige dagen, en het getal der varensgezellen is nog niet ten volle. Gy ziet er my een brave kerel uit. Kom, ik

wil u aen den kapitein voorstellen. » Jacks hart klopte van blydschap, en hy volgde den schipper.

Zyne verwachting nogtans werd te leur gesteld. De kapitein vroeg hem hoe vele zeereizen hy reeds gedaen had, en op het antwoord « geene, » deed hy den jongeling verstaen, dat hy reeds veel te oud was, om nog het matroozen leven aentenemen en een goed zeeman te worden.

Jack trad nog droefgeestiger en wanhopiger dan te voren, de stad binnen, en bleef in dezelve als een ontzinde ronddwalen.

XIX.

De maen klom statig in den gestarnden hemel. De zoele avondwind ruischte zachtjes door de Antwerpsche straten en lokte tot de wandeling uit. Eene hemelsche kalmte scheen over het aerdryk verspreid, en geen gunstiger oogenblik kon er tot de zachte mymery uitgekozen worden. Ook waren de straten als bezaeid met wandelaers. Hier zag

men een dichterlyk jongeling, met het hoofd ter aerde gebogen en in gedachten verslonden, voortstappen en de geurige lucht met zalig vergenoegen inademen. Daer zag men jonge gelieven, aen malkanders arm gehecht, en de kloppende boezems tegen elkaer, in de straten rondzweven en in kozende woorden en schoone toekomstdroomen verdwalen.

Alles was rust en stilte, genot en zaligheid.

Op eene der steenen banken welke op de Groenplaets verspreid staen, zat een jongeling met de armen op de borst gekruist. Zyne blikken staerden scherp en nydig op de kalme, zalige wandelaers, welke onder de groene lanen telkens voorby hem heen en weder stapten, en geenen enkelen blik op hem lieten vallen.

Onmogelyk ware het te beschryven welke gedachten er in het hoofd diens jongelings, waerin de lezer ligt onzen Jaek zal erkennen, rondwoelden, en welke nypende gewaerwordingen en driften zynen boezem deden opzwellen en verscheurden.

« o Maetschappy, zuchtte hy, wat poel van

ongelukken en onttooveringen zyt gy ? o God! waerom stort gy de maet uwer gramschap op eenige hoofden ten volle uit, en waerom overlaedt gy anderen met uwe weldaden! Ben ik dan uw zoon niet ? Hebt gy my niet zoo als anderen uit het zelfde stof opgeroepen, en is myne schuld, zyn myne zonden grooter dan van die welke ik daer voor myne oogen in genuchten zie baden?... o Ik vraeg geene genuchten, neen, ik heb geen zoet genot noodig; maer kan ik dan toch van die overgroote smarten niet vry blyven, of moet ik voor anderen lyden ?... »

De jongeling liet het hoofd, by dit gezucht, op de borst zinken, bleef eenen langen tyd onbeweegbaer en zegde verder

« o God, ik vraeg niets voor my: laet my slechts alleen lyden; doch waerom moet myne ziel nog op elken stond verscheurd worden, door het lyden natezien van hem die my alleen aen de wereld geketend houdt? Waerom moet myn arme oude vader onder het gewigt der rampen bezwyken? waerom moet zyn lot toch immer zoo afgrysselyk

blyven, en nooit eenige verzachting bekomen? »

Hier werd de jongeling in zyne verzuchting gestoord door een jeugdig paer, dat naest hem op de bank plaets kwam nemen en wier liefdewoorden zyn oor troffen.

« o Helsche spotterny! » sprak hy in zich zelven; en hy stond van de bank regt en verdween in de omliggende straten. Zyn boezem klopte hevig, en een brandend vuer scheen alle zyne lidmaten te doorloopen.

Lang bleef hy de straten doorkruisen, voor dat die gloed in hem verkoeld was; eindelyk werd hy genoodzaekt zich aen den hoek eener straet, tegen eenen pael te plaetsen en een weinig te rusten. Nu schenen zyne gedachten eene andere wending te nemen, en hy voelde zich in gramschap tegen zich zelven ontsteken:

« Onnuttig mensch, sprak hy, waertoe zyt gy dienstig? Om uwen ouden gryzen vader van honger te laten sterven...! Waertoe dient u thans de groote ziel, die gy altyd gedacht hebt te bezitten, en die u uw zelven weerdiger dan anderen deed

gelooven? o Hoogmoed! riep hy, anders niet dan hoogmoed; gy kent u te groot om u voor anderen te vernederen! en wie zyt gy dan om zulke gevoelens te voeden? — Een arme boere zoon, een afgedankte soldaet—En wat doet gy?—Gy laet uwen vader honger lyden. o Verachtelyk schepsel! waerom niet voor de voeten van anderen gekropen? waerom niet, als zoo vele anderen, de openbare gunst afgebedeld? waerom zyt gy te grootsch, te hooveerdig om aelmoezen te vragen? Ja, vader, ja, uw zoon zal bedelen, en gy zult van honger niet sterven!... »

De jongeling stapte nu als ontzind en verdwaesd door de straet. De nacht was intusschen reeds ver gevorderd. Een ryke persoon kwam hem te gemoet. « Mynheer, sprak de jongeling met eene bevende stem, eene aelmoes, in Gods naem, ik heb honger? »

De heer bezag hem, grimlachte en sprak: « Ik geloof dat gy nog meerder dorst hebt, myn vriend; want uwe oogen staen reeds verdraeid, en gy waggelt op uwe beenen. »

Jaek bleef bedwelmd staen, zag den heer vertrekken en sloeg zich met de hand voor het hoofd: « doemnis! gilde hy, doemnis!... Neen, vader, gy zult toch van honger niet sterven!... »

En zyne vuisten stuiptrekkend toewringende, snelde hy voort.

In eene kleine donkere straet ontmoette hy eenen tweeden persoon, stapte regt op hem aen en hem by de keel vattende, sprak hy: « Geld! ik moet geld hebben! al uw geld! » De aengetaste gebruikte al zyne magt om uit 's jongelings handen losteraken en te schreeuwen; doch deze sprak hem razend toe: « Zoo gy eenen enkelen schreeuw laet, nyp ik u den strot vast! » en zyne hand wrong nog nydiger dan te voren. Eene kostelyke beurs werd den jongeling toegereikt; hy greep dezelve vast, liet den aengetaste los, en verdween.

Een half uer later, trad Jaek in het arme vertrek, waer zyn vader, in eenen hoek neêrgezeten, eenen rozekrans tusschen zyne magere vingeren rolde, en bad:

« Zyt gy daer, Jaek, sprak de ouderling. Hoe

is het, myn zoon? Uw lang vertoeven heeft my ontrust, en ik was bezig gebeden voor u tot God te stieren. »

Die stille, bezadigde en zachte woorden schonen als messen door het hart van Jack te vlymen. By het zien der hemelzalige, biddende houding, waerin hy zynen vader, by het intreden, ontdekt had, was hem als killig ys op het hart gevallen en had hem hetzelve als toegenepen. Hy bedwong echter zoo goed mogelyk die aendoening, en sprak op eenen onbeduidenden toon :

« Vader, hier is brood. Gy kunt u versterken; want gy hebt vandaeg nog niets gegeten. »

« Gy hebt dan werk gevonden, myn zoon? » sprak de ouderling.

Die kleine opmerking deed Jack bleek worden als een doode. Hy wachtte eenige oogenblikken om een antwoord te geven. Eindelyk zich zelven geweld aendoende, zegde hy :

« Ja, vader, ik heb vandaeg eenig werk verrigt, en men heeft my dezen avond daer voor betaeld. »

Dit was eene leugen.

De vader at het brood en dronk een teugje water. Jack deed als of hy gretig at; doch hy voelde zich de keel toenypen : « Dit brood, dacht hy, is met gestolen geld betaeld en de diefstal met eene leugen bekroond... »

Eenige stonden later begaven beiden zich te bed.

De nacht, welken Jack doorbragt, was afgrysselyk; want zyne gedachten lieten hem geenen oogenblik rusten. Het scheen hem dat er tusschen zyn vorig leven en dien avond een scheidspael gesteld was, welken hy nimmer kon overtreden; dat er op zyn geweten eene vlek gevallen was, welke hy nimmer kon uitwisschen, en dat al het goede, dat hy in zyn gansch leven verrigt had, al de opofferingen welke hy ten voordeele van anderen had gedaen, op eens hunne weerde hadden verloren, en door de zwarte daed van dien enkelen avond voor eeuwig besmeurd waren : « Ik heb een schelmstuk bedreven, sprak hy zich zelven toe, ik heb myne eer, myne tot hier toe onbesmette eer gekrenkt; God, God! Dan dacht de jongeling aen de gevol-

gen zyner misdaed en de woorden: gevangenis, regtbank, vlogen hem gedurig door den geest. Dan ook dacht hy aen het verdriet, aen de wanhoop van zynen ouden, gryzen vader, en dit laetste denkbeeld deed hem overvloedige tranen storten. Dan dit weenen nam een einde, de hoop scheen voor eenige oogenblikken in des jongelings geest te herkomen; doch dit was van korten duer. Weldra maekten angst en naberouw zich weder meester van zyne ziel, en hy herviel in zyne zwarte gepeinzen. Het klamme zweet druipte hem van het lichaem, zyn boezem scheen als door de hitte verzengd, zyn brein scheen als te gloeijen, optezwellen en zyn bekkeneel aen stukken te willen breken. o Eene vervaerlyke wanhoop greep den ongelukkigen jongeling toen aen, en zoo zyn oude vader daer niet nevens hem in de zelfde kamer had liggen rusten, had hy zich voorzeker het hoofd tegen den muer te bersten geloopen en zoo een einde aen zyn rampzalig leven gemaekt.

Het was in die gesteltenis van geest, dat de rampzalige Jaek den dageraed verbeidde.

De zon stond nog geene twee uren in den helderen hemel te pralen, wanneer er twee gewapende mannen het vertrek van Jack binnen traden, en, na eene scherpe huiszoeking, waerby zy de ontnomene beurs vonden, hem uit zyns vaders armen rukten, en hem dwongen hen te volgen.

XX.

Het is tien ure des morgens. Eene groote menigte volks staet voor het Paleis van Justitie en loopt, op het openen der breede poorten, als verwilderd in de zael, waer er dien dag eene veroordeeling moet plaets grypen. Opmerkenswaerdig is het de wezens der toehoorders en hunne verschillende gewaerwordingen gadeteslaen. Eenige

aenzigten hebben die plompe uitdrukking, welke slechts eene ydele nieuwsbegeerte, uit werkeloosheid voortgesproten, aenduidt; anderen dragen als op het voorhoofd gestempeld, dat zy die daer komen zien, zelve booswichten zyn en voor den regterstoel, waer zy nu als door eene noodlottige nieuwsgierigheid heen getrokken worden, te eenigen dag als misdadigen zullen verschynen. Op het wezen der meeste vrouwen staet eene zucht naer gewaerwordingen, een dorst naer zielschokkingen geprent. De regters wachten niet lang om hunne plaets te nemen. Eenige stonden later wordt de beschuldigde tusschen twee diefleiders binnen gebragt. Al de oogen der toehoorderen wenden zich met eene wreede weetgierigheid en onderzoeklust tot hem, en ieder waent op zyn aenzigt en in zyne oogen de boosaerdigheid zyner ziel te ontdekken.

Jaek is neerslagtig en bezadigd; hy staert het volk niet aen met dien hoonenden spot welke sommige veroordeelden tot op het schavot toe byblyft en die geene proeve van moed, maer wel van

verwaende onwetendheid en laffe onbeschaemdheid aenduidt.

Een der deurwaerders gebiedt de stilte in de gehoorzael, en de akte van beschuldiging wordt voorgelezen.

Nu wordt de aenklager voor den beschuldigde gebragt. Jack ziet hem styf in de oogen, en de aenklager bevestigt al bevend, dat hy den man erkent welke hem aengerand en gedwongen heeft zyn geld aftegeven. Men vraegt Jack of hy den man herkent. De jongeling zegt dat zyn advokaet voor hem zal antwoorden: dit had hem zyn voorspreker belast te zeggen. De advokaet welken men Jack toegevoegd had, was een dier jonge regtsgeleerden, welke hunne proeven eerst eenige jaeren op de arme menschen moeten uitoefenen, en hier door moeten trachten allengs weerdig en bekwaem genoeg te worden, om later voor anderen, welke fortuin bezitten, te kunnen pleiten. Het was te meer een groote twister, een hevige haspelaer, een praetzieke, welke duizende woorden en volzinnen gebruikte om eene zaek onverstaenbaer te maken,

daer waer slechts eenige woorden en een grein gezond verstand noodig waren, om de zaek klaer en duidelyk doen voortekomen. Hy had zyne redevoering begonnen, en was reeds zeer hoog in zyne gebaren en drogreden geklommen, wanneer Jaek op eens regt stond, en zyne stem boven die zyns voorsprekers verheffende, aen de regters vroeg om zelf eenige woorden te mogen spreken.

Men verzocht den advokaet zyne rede te staken. Deze liet zich, ontsteld en grammoedig, op zyne bank vallen, en zag met verwilderde oogen op den aengeklaegde, by wiens schuld het was dat hy in het schoonste zyner aenspraek werd gestoord, en eenen volzin, waerop hy veel gerekend had, niet had kunnen voleinden.

Jaek sprak koelmoedig en bedaerd : « Mynheeren, ik wil u hier niet langer bedriegen, noch u aen de lasterende logens van mynen advokaet blootstellen. Ik beken u openlyk dat ik schuldig ben aen het feit waer mede men my betigt heeft, en dat ik dien man die daer zit, gedwongen zyn geld ontroofd heb. »

Die openbare bekendtenis deed eenen grooten indruk op de regters. Een dezer, die by de zielroerende redevoering des jongen advokaets in slaep gevallen was, rigtte het hoofd, wreef zyne oogen en zag met verwondering op den beschuldigde. Anderen, welke zich bezig hielden met figuertjes te krabbelen op het papier dat voor hen lag en dienen moest om aenmerkingen op de pleiting en getuygenissen te maken, vaegden, als verbaesd, hun kunstwerk uit en luisterden met aendacht op die ongewoone verklaring. Menig spottende oogslag viel ook op den gehoonden advokaet, wiens wezen door eenen laffen, nydigen grimlach ontzet was.

De voorzitter stuerde het woord tot Jaek en vroeg hem, wat hem toch tot die schandige misdaed had bewogen.

« Mynheer, sprak Jaek, ik dacht op dit oogenblik myne redenen daertoe te hebben, en die redenen waren, zoo niet regtveerdig, ten minste dwingend. Verders verzoek ik u, zoo haest mogelyk, uit spraek te doen. »

De voorzitter en eenigen der regters deden nog andere vragen aen den beschuldigde; doch deze antwoordde niet, of wel gaf een onbeduidend antwoord. De daed nogtans was, door verscheidene omstandigheden, te goed bewezen, om nog eenigen twyfel aengaende de pligtigheid des beschuldigde over te laten.

De regters vertrokken zich dan in eene zykamer, en, na een kwaertier uers, kwamen zy hunne plaets hernemen. Koelbloedig hoorde Jack het vonnis aflezen, waerby hy tot tien jaren dwangarbeid werd veroordeeld.

Volgens wy die gebeurtenissen hier beschreven hebben, zou men ligt kunnen gelooven, dat dit alles kalm en onvoorschillig voor Jack was afgeloopen. Het was echter zoo niet: Jack had eene groote ziel, en de kracht alleen welke die grootmoedigheid hem verleende, was oorzaek dat niets van hetgeen hy inwendig gevoelde, op zyne wezenstrekken had te lezen gestaen. Hy wilde het volk zich niet laten verzadigen met op zyn aengezigt wanhoop, angst en zelfsverwyt na te speuren.

Ik zal hen, dacht hy, tot geen schouwspel verstrekken... De grootste pyniging, welke hy onderstond, was te denken dat zyn vader mogelyk by de veroordeeling tegenwoordig was, en daer, tusschen het volk, de dood, ja meer dan de dood, de schande en verachting smaekte. o Ja, hy stond daer mogelyk zyn zoon, zich zelven, en de moeder die hem zulk een kind gebaerd had, te vervloeken. Jaek echter dwaelde in zyne gissingen. Zyn vader stond by den hoop; hy had zyne laetste krachten uitgeput, ja, om zich op die afschuwelyke plaets te begeven; hy had den alsemkelk van zyn zoo langdurig lyden tot den bodem toe willen ledigen, ja; doch hy vloekte zynen zoon niet. Integendeel hy had de opoffering van Jaek begrepen, en hy beweende die opoffering. Hy kon ze niet verregtveerdigen; doch hy had medelyden met zynen zoon; hy beminde hem zelfs om zyne misdaed, want had hy niet die misdaed bedreven om zynen vader van den honger te bevryden? o Ja, Jaek was pligtig volgens de wereld, pligtig in de oogen der menschen; doch zui-

ver voor de oogen en in het hart zyns vaders.

Had de jongeling dit gevoelen zyns vaders gekend, hoe veel te meer nog zou hy de beschuldigingen, de schande en de veroordeeling veracht hebben. Met welken fieren trots zou hy zelfs op zyne regters hebben nedergezien! Doch, neen dit had aen Jack's deugdzaem hart nog niet genoeg geweest: het geen hy bedreven had, was een schelmstuk; hy had daer door zyn geweten besmeurd, zyne eer bevlekt, niet de eer welke hem de menschen hadden kunnen toekennen, maer dit edel gevoel, die tevredenheid zyner ziel, welke hy voortyds in zyn hart gewaer werd. o Die schat had hy verloren, en dit denkbeeld beneep hem de ziel en maekte hem als voor alles onverschillig.

Doch keeren wy tot Jaeks vader terug.

De ouderling ontwaerde by het veroordeelen zyns zoons, die innige ontroering, die diepe beschaemdheid, welke ieder eerlyk hart moet gevoelen, wanneer men zich voor den regterstoel gesleept en met eene onteerende daed betigt ziet. Hy had zich met zynen zoon als vereenzelvigd. Al

de aentygingen, welke zyn kind toegestuerd werden, waren als aen hem zelf gedaen, en vielen hem als zoo vele steenen op de borst en verpletterden zyne ziel. Jaek vertegenwoordigde daer, in 's gryzaerds oogen, hem en zyn geheel verwantschap; en de schande welke hy op zich laedde, scheen als op al zyne voorvaderen neder te vallen en hen allen te bevlekken. Dit was eene pynigende gedachte voor het hart van den ouderling. Doch iets waeraen hy zich, eilaes, niet verwacht had en welk hem voor een oogenblik het gevoel en het gezigt als benam, was te zien dat tusschen de menigte, welke met hem het geregtsgeding bywoonde, zich ettelyke inwooners van zyn dorp bevonden, die met smaed en misachting op hem nederzagen, en hem door hunne tergende blikken zyn ongeluk verweten. o Dit gezigt kon de gryzaerd niet uitstaen: hy drong weg uit het volk en ging zich by de deur aen het rytuig plaetsen, dat gereed stond om Jaek heen te voeren.

Daer wachtte de gryzaerd, daer wilde hy, ten spyt van allen, zynen zoon nog eenen laetsten

vaerwel zeggen. Zyn hart klopte als wilde het uit zyne borst springen, zyn hoofd was brandend, en dit zette hem eene kracht by, als die welke men in sommige ziekten ontvangt. Hy voelde op dit oogenblik geene zwakheid meer, zyne jongheid scheen hem als teruggekomen, en zyne oogen glinsterden als die van een man in den vollen bloei des levens.

Eensklaps kwam nu de menigte uit de zael gedrongen, en Jaek van twee diefleiders vergezeld, stapte traegzaem tot het rytuig. Zyne blikken waren op den grond gevestigd, en hy zag niemand. Alleenlyk, wanneer hy voor den trap des rytuigs stond, voelde hy eene hand de zyne vastgrypen. Het was de hand zyns vaders, Jaek rigtte zyne oogen op hem, een kreet ontvloog zyne borst en hy viel in de armen des ouderlings. « Vader, vader, snikte hy, myn arme vader! o Gy wilt myne hand nog drukken. Gy laet nog toe, dat ik u omhelze! Gy hebt my dan vergeven!... »

« Ja, myn zoon, gilde de gryzaerd, ik vergeef u! gy zyt nog altyd myn kind, myn brave Jaek!

ik bemin u en ik acht u nog, wanneer u de gansche wereld versmaedt !..»

En harder klemde zich de grysaerd aen Jaek vast, en beiden stamelden eenige woorden welke slechts half uit den gorgel opkwamen en verstikten.

De diefleiders rukten Jaek uit de armen zyns vaders, wilden hem dwingen het rytuig binnen te treden; doch de jongeling wrong zich uit hunne armen los, viel een tweede mael op de borst des grysaerds, en hunne tranen mengden zich eene tweede mael. Met geweld rukte men hem weder van zynen vader af, en ditmael moest hy het rytuig binnen stappen : « Myn zoon, myn zoon, snikte de grysaerd, een laetste handdruk! een eeuwig vaerwel! »

Jaek stak zyne hand nog uit, klemde nog stuiptrekkend die zyns vaders; doch hy kon niet meer spreken. Het rytuig werd toegesloten en verdween. De ouderling staerde hetzelve zoo ver mogelyk na, en wanneer hy het niet meer kon zien, zakte hy afgemat en bezwymd neder. De menigte schaerde zich rondom hem; eenige tranen van me-

delyden rolden uit de oogen der omstanders en men wendde alle middelen aen, om den ongelukkigen grysaerd van zyne bezwyming te doen bekomen; doch alles was vruchteloos, en men besloot eindelyk den ongelukkige naer het gasthuis overtevoeren.

Op het oogenblik, wanneer men den grysaerd op een draegbed had geplaetst, werd de kring die zich rondom hem geschaerd had, met geweld gebroken, en een jongeling, als een reiziger uitgedoscht, viel by den bezwymde neder. Eene ratelende en verdoofde stem kwam hem uit den gorgel, en de woorden: « Het is te laet! » troffen de ooren der omstanders. Verbazing en nieuwsgierigheid verspreidden zich op ieders aengezigt. De bezwymde bleef van alles onbewust: zyne oogen waren gesloten, zyne handen lagen onbeweegbaer naest zyne zyde, en de stuiptrekkende handdruk, welken de vreemdeling hem gaf, bleef onbeantwoord. Deze laetste borst nu op eens in overvloedige tranen uit, en zich op het lichaem des ouderlings buigende, sprak hy snikkend:

« Pieter, vader, kent gy, hoort gy my niet? »

Eene ligte beweging deed zich, op het hooren dier woorden, in den bezwymde bemerken; hy scheen moeite te doen, om zyne bezwaerde oogschelen opteligten en zyne hand te roeren; doch die pooging gelukte slechts half.

Een der omstanders smeekte nu den vreemdeling om zich te verwyderen en geene schuld te zyn dat de grysaerd langer van de hulp des geneesheers verstoken bleef. De jongeling voldeed sprakeloos aen dit verzoek, ging eenige stappen achteruit en volgde den ouderling naer het gasthuis.

XXI.

In een der zalen van het burgerlyk gasthuis te Antwerpen, lag Pieter in eene zachte bedstede uitgestrekt. Om slechts volgens de uitdrukking welke op zyn wezen geprent stond, te oordeelen, zou men moeilyk hebben kunnen gelooven, dat die man doodelyk ziek was. Zyne wangen waren met eene frische roozetint bedekt; zyne oogen schoon

met eene menigte roode adertjes doorslingerd, stonden helder in zyn hoofd te blinken, de bewegingen van zyn gansch lichaem waren snel en ongedwongen. De jongeling, die hem in het gasthuis gevolgd was, en hem nog niet had verlaten, zat op eenen stoel naest het ledekant, drukte gedurig de vermagerde handen des ouderlings in de zyne, en wendde zyne oogen van hem niet af, ten zy om nu en dan de tranen, welke hem overvloedig op de wangen lekten, aftevagen. Meermalen had hy den ouderling aengesproken; doch deze had hem telkens onverstaenbare woorden ten antwoord gegeven. Nu echter scheen hy meer bedaerd, en de jongeling stuerde hem op nieuw het woord toe:

« Pieter, bezie my eens wel, kent gy uwen vriend, kent gy Walter niet meer? »

« Ha! ja... Walter... ik weet het... hy is hier, niet waer? stamelde de grysaerd, hy heeft zynen ouden vriend, die hy zynen vader noemde, nog niet vergeten, niet waer? »

« Neen, myn brave vader, riep de jongeling, neen, ik heb u niet vergeten, ik ben u terug ko-

men opzoeken; doch eilaes ik heb u te laet hervonden..!»

« Neen, Walter, het is niet te laet! » antwoordde Pieter; en hy zette zich half regt in het bed. Zyne oogen schenen brandend, en de witte door elkaer geslingerde hairlokken, welke hem over den hals golfden, gaven eene byna vervaerlyke uitdrukking aen zyne wezenstrekken. Hy greep de handen des jongelings en ging voort: « Walter, het is lang dat wy elkaer niet meer gezien hebben. Ik dacht dat gy ons vergeten had.. Verhael my eens wat u overgekomen is?»

« o Vader, was het antwoord, het ongeluk heeft my zoo wel als u beproefd; ik heb ook de armoede gekend en ik heb myne moeder en myne zuster, gedurende al den tyd dat ik u verlaten heb, moeten zien lyden! Myne kunst kon haer nauwelyks de nooddruft verschaffen. Ik heb, by het denken aen uwen toestand, ook veel geleden, myn vader; want ik was in de onmogelykheid u bytestaen. »

« En nu, Walter, nu zyn wy allen gelukkig, niet waer? » sprak de ouderling, en eene uitzinnige

blydschap bestraelde zyn wezen. Walter ging voort, zonder die buitengewoone aendoening bespeurd te hebben.

« Nu ben ik gelukkig wat de fortuin betreft, vader; want ik ben weder ryk geworden. Een onverwacht erfdeel heeft ons huisgezin uit de ellende opgebeurd, en ik ben gekomen om u thans ook gelukkig te maken, myn vader; want zonder dit kan myn geluk ook geen bestaen rekenen... »

« o Gy hebt een goed hart, Walter; ja gy zyt een braef jongeling, ging de ouderling in nog grootere verdwaeldheid voort; doch, God dank, wy zyn allen voor armoede voortaen beveiligd. Weet gy dan niet, dat wy thans gelukkig zyn? Jaek heeft werk, hy wint veel geld, myne vrouw is niet meer onpasselyk en hare droefgeestigheid is verdwenen. Anna is ook wederom gezond geworden. o Gy zult ze straks zien! zy is zoo frisch en zoo vlug als eene hinde... en zoo bevallig, myn lieve Walter: o gy zult ze nog vuriger beminnen... »

De jongeling werd door die raeskalling des ouderlings als bedwelmd. Hoe verdwaeld echter die

woorden waren, deden zy in den geest van Walter het denkbeeld van Anna terug komen, en zyne liefde scheen als weder te ontvlammen en hem den boezem te verzengen. Met eene buitengewoone kracht van verbeelding, bragt hy zich alle de aengename oogenblikken, welke hy met zyne minnares gesleten had, te binnen. Hy herinnerde zich het oogenblik waerop hy haer voor het eerstemael gezien had, dan den stond zyner liefdeverklaring, en dan Anna's ziekte en haer treurig overlyden...

« o Pieter, Pieter, snikte hy, o zwyg toch, herrinner my onze geluksdagen niet, spreek my toch niet van Anna ! »

« Wat zegt gy ! viel hem de ouderling in de rede, en eene dolle gramschap verspreidde zich op zyne wezenstrekken. Wat zegt gy !... Wilt gy van Anna niet meer hooren spreken ? bemint gy haer dan niet meer ? Walter ! zyt gy dan een schelm, zoo als andere menschen ? zyt gy dan uwe eeden, uwe schoone beloften vergeten ?. Ha ! gy veracht Anna ! o ik heb het wel voorzien ; ik heb

het u gezegd. Anna, Anna! myne dochter, kom hier in myne armen, in de armen uws vaders; want uw minnaer versmaedt u! Walter is een meineedige! hy heeft ons beiden bedrogen; hy was ons geen vriend. Er bestaet geene vriendschap!. »

De jongeling voelde het brein als geschokt, hy was niet meer meester zyner gedachten, hy wist niet wat zeggen. Eindelyk huilde hy :

« Vader, vader. ! »

« Zwyg, lafaerd, ging de grysaerd voort, verwyder u! ik ben u geen vader, geen vriend meer! ik wil u den naem van zoon niet meer geven... Zie daer, wreedaerd, zie daer! daer staet Anna, daer staet myne dochter, wier hart gy gestolen hebt, en die gy nu versmaedt! Walter, Walter, gy zyt... »

« Houd op, houd op, Pieter, gy bedriegt u! » riep Walter, den staet van Pieter zelf niet begrypende, ik bemin Anna nog; zie hier haer afbeeldsel, het heeft altyd op myne borst gerust. o Ik zal haer altyd beminnen! »

De grysaerd scheen die uitroeping niet te hoo-

ren of niet te begrypen ; want hy ging voort, de armen tegen zyne borst drukkende.

« Ja... zoo, Anna... Kom hier by uw vader, kom hier op myn hart rusten. Uw minnaer versmaedt u; doch de liefde uws vaders zal u nooit verlaten: het hart eens vaders verandert niet... o, Kind, myn lief kind! gy weet niet hoe vurig ik u altyd bemind heb! gy weet niet welke eerbied, welke goddelyke aenbidding er in myne ziel altyd gewoond hebben. Dit kan niemand begrypen, en geen vader zelf kan dit niet uitdrukken. o Wat geluk hebt gy my altyd veroorzaekt! wat al aengename stonden heb ik door u niet gesmaekt!... Wanneer gy geboren werdt, drukte ik den eersten kus op uwe engelen wangen, de eerste klemde ik u tusschen myne armen en op myne borst... Wanneer gy in jaren en lieflykheid aenwont, speeldet gy op myne kniën en uwe tengere armkens omvatten myn hoofd en uw mondje zoende my..... En wanneer ik u later aen myne hand ter kerk geleidde, o welke fierheid gevoelde ik alsdan in myne ziel!... En dan, wanneer gy een meisken

waert geworden, o dan was uwe liefde zoo vurig, ofschoon zy meer bedaerd scheen. En dan uwe tedere zorgen, uw medelyden.. En dan, dan... »

Hier zweeg de grysaerd, hy staerde verdwaeld rond, en tastend stak hy zyne armen voor zich uit: « Anna, Anna! » riep hy nog op eenen treurigen toon, en hy liet zich terug op de peuluw neêr-zakken.

Walter staerde met angst en medelyden op den ongelukkige en zocht hem uit de sprakeloosheid, waerin hy gevallen was, te trekken. Lang waren de poogingen des jongelings te vergeefs; doch eindelyk ontsloot de ouderling zyne oogen, staerde Walter met verwondering aen, en sprak op eenen bezadigden toon : « Wie zyt gy ? »

« Ik ben Walter, myn brave Pieter, kent gy uwen vriend, uwen zoon niet meer? »

« Walter! » gilde de grysaerd, de hand des jongelings drukkende, en hy scheen als op nieuw in verdwaeldheid te vallen. Dit gebeurde echter niet, want hy opende weder de oogen en sprak :

« Walter, myn oude vriend, wy zien ons weder;

doch in welken toestand! weet gy, Walter, wat Jack...? »

« o Troost u, myn vader, ik weet alles; een myner vrienden heeft het my gezegd... »

« Ja, de zaek is openbaer genoeg...» zuchtte de grysaerd, en nu ontsprong er een vloed van tranen aen zyne oogen.

« Spreken wy daer niet over, Pieter » ging de jongeling voort; stel uwen geest gerust; want gy zyt krank; doch welhaest zult gy van dien schok hersteld zyn. »

« De schok is op myn hart neêrgebonsd, Walter, en ik ben er door verplet geworden. Het moet my het leven kosten, myn zoon... »

« o Neen, vader, gy zult genezen; want... »

« Walter, onderbrak de grysaerd, myn kind, zyt gy thans gelukkiger? is uw toestand veranderd?. »

« Ja, vader, en de uwe zal ook veranderen, schep moed en tracht, door de bevrediging uwer ziel, uw lichaem te doen genezen. »

« Ik heb niets meer noodig, myn zoon, myn

stervensuer gaet welhaest slaen ; doch het is my zoet te weten dat gy gelukkiger zyt... Denk eens aen mynen armen Jaek, belooft gy my dit ? »

« Ik zweer het u ! » sprak de jongeling.

« Dank, dank, myne brave vriend, het is my vertroostend, by myn sterfbed iemand te hebben, die my liefde toedraegt. Zonder dit zou ik mogelyk wanhopen... »

« Maer gy zult immers nog niet sterven, vader ! »

« Ja, Walter, ik voel dat ik moet sterven ? »

De jongeling borst by deze woorden uit in tranen.

« Ween niet, Walter, zegde de grysaerd; de dood is immers het einde myner smarten ? »

Beiden bleven nu eenen geruimen tyd sprakeloos. Walters gevoelige ziel was als verplet. De stilte werd eindelyk onderbroken door eenen grooten schreeuw welke des grysaerds mond ontvloog. Op dit gerucht kwam er een ziekedienaer toegeloopen, en men ging den geneesheer halen. Deze welke eerst gedacht had dat de ontsteltenis

geene kwade gevolgen zou gehad hebben, zag nu klaerblykend, dat het leven des grysaerds gevaer liep, en hy bevool dat men hem de laetste kerkplegtigheden zou toedienen. Pieter ontving deze met kalmte en godvrucht, en Walter bleef gedurende dien tyd, in tranen verslonden, naest het bed geknield zitten.

Nauwelyks was de geestelyke vertrokken, wanneer de zieke nog eens de oogen opende, de hand van Walter drukte, het woord « Jack » als eene laetste aenbeveling van de lippen liet vallen, en den adem uitblies.

Wanneer Walters tranen een weinig gestut waren, vroeg hem een der ziekedienaren of hy voor een hemd voor den doode, zou gezorgd hebben. De jongeling trok zyne geldbeurze uit, wierp eenige zilverstukken in de hand des dienaers en bad hem daer aen te denken. Hy deed verder den grysaerd met plegtigheid ter aerde bestellen.

Eenige dagen later ging de duitsche kunstschilder Jack in zyne gevangenis bezoeken. Hy wilde hem geld bezorgen; doch Jack bedankte hem met

een diep gevoel van erkentenis. Geld, zegde hy, kon hem het verlies zyner vryheid niet verzachten.

Walter begon dan alle middelen in het werk te stellen, om 's jongelings gevangenis te verkorten; doch daer dezelve eerst begon, en men Jaeks gedrag nog niet had kunnen gadeslaen, bleven alle pogingen vruchteloos.

Intusschen werd Walter gedwongen naer zyn vaderland terug te keeren. Hetgeen hem het meest smartte, was dat zyn getrouwe vriend Frans kortelings vertrokken was, om buiten 's lands zyne studiën te gaen vervorderen en hy derhalve Jaek aen niemand kon aenbevelen.

Walters ziel, zoo als Pieter het voorzegd had, was niet in staet groote en langdurige smarten te onderstaen. Een jaer nadien was hy den ouderling en Anna in den schoot der eeuwigheid gaen vervoegen.

Jaek, de ongelukkige Jaek, bragt tien volle jaren in de gevangenis over: niemand sprak voor hem, hy wilde niets vragen, en geen afslag werd hem verleend. Wanneer zyne straf geëindigd was,

bevond hy zich, arm, van allen verlaten en veracht, weder in de maetschappy. Werk kon hy niet bekomen. Niemand had vertrouwen in eenen die uit de gevangenis kwam. Hy besloot eindelyk zyn geboorteland te verlaten, en ging in een vreemd oord en onder vreemde legervanen sneuvelen.

Geen enkele traen werd op zyn grafstede geplengd.

EINDE.

